UMMER 40 DONDERDAG 6 OCTOBER 1927 27STE JAARGANG

Het Koloniaal Weekblad

ORGAAN DER VEREENIGING „OOST EN WEST"

ADRES VOOR REDACTIE EN ABONNEMENTEN: Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag Telefoon 14519, Postgiro 14574

Wnd. Vertegenwoordiger in N.-I. Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes. Pres. Landr., Tandjong Balei (Sumatra's Oostk.).

Opgericht 21 Maart 1900 door Kolonel G. E. V. L. VAN ZUYLEN

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang"

ADRES VOOR ADVERTENTIËN: N.V. Drukkerij Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag Telefoon 11987 en 11988, Postgiro 17280

BIJ CORRESPONDENTIE DEN NAAM VAN HET BLAD TE VERMELDEN

DIT BLAD LIGT TER RAADPLEGING EN LEZING OP DE LEESTAFELS DER OOST- EN WEST-INDISCHE MAILBOOTEN EN DER VOORNAAMSTE SOCIETEITEN, HOTELS, CAFE'S EN LEESINRICHTINGEN, ZOOWEL HIER TE LANDE ALS IN OOST- EN WEST-INDIE

Attentie!

De Contributie voor het lidmaatschap dezer Vereeniging — f 5.— 's jaars minimum — loopt voor hen die zich thans als lid doen inschrijven, tot en met ulto. December 1928. Bij toetreding wordt hun dus gratis het Koloniaal Weekblad geregeld toegezonden. Aanmelding schriftelijk of mondeling bij het Secretariaat, Heulstraat 17, Den Haag, of bij de Secretarissen van de Afdeelingen.

Zij die reeds lid zijn en daardoor blijk gegeven hebben van hunne instemming met doel en streven der Vereeniging, worden vriendelijk uitgenoodigd ook anderen in hun kring tot het lidmaatschap aan te sporen, b.v. door toezending, na lezing, van dit nummer, liefst met een enkel aanbevelend woord.

Op onze leden in Oost- en West-Indië wordt hiervoor met bijzonder een beroep gedaan.

Indische Tentoonstelling te Arnhem (I. T. A.)

11 Juni—28 Juli 1928.

De propaganda wordt krachtig voortgezet. De belangstelling is zeer zeker stijgende, hetgeen blijkt uit de zeer vele aanvragen om onze reclame-briefkaarten en sluitzegels, waarvan alleen in de laatste week eenige duizenden werden verzonden.

Wij houden ons in deze voordurend aanbevolen en zullen zoo spoedig mogelijk aan alle aanvragen voldoen.

Ook ontvangen wij thans herhaaldelijk brieven met sympathie-betuigingen met de plannen en aanbiedingen om de reclameplaat op te hangen.

Voor het huren van Stands kwamen eveneens reeds verscheidene aanvragen binnen.

Telkens worden nog voorwerpen aangeboden ter expositie.

In dit verband verzoeken wij eventueele inzenders, bij hun aanbod even te willen vermelden, waaruit de inzending bestaat en hoeveel ruimte daarvoor benoodigd zou zijn.

Veel correspondentie wordt daardoor onnoodig, daar deze inlichtingen, behalve in verband met de plaatsruimte, gewenscht zijn om duplicaten te voorkomen.

Het aantal Correspondenten breidt zich steeds meer uit.

Zij, die zich alsnog hiervoor beschikbaar willen stellen, worden verzocht, zich te wenden tot het bureau der Tentoonstelling: *Nieuweplein 52, Arnhem.*

Op het terrein is thans een aanvang gemaakt met den bouw der op te richten expositie-zalen.

(Wordt vervolgd.)

De „Postduif" naar Indië.

In tegenwoordigheid van honderden belangstellenden aanvaardde Luitenant Koppen Zaterdag 30 September, des morgens om 6 uur, de groote reis door het luchtruim van twee halfronden.

Van Amsterdam (Schiphol) naar Batavia.

Het vliegtuig „de Postduif", een driemotorig F VII toestel, bevatte een 600 brieven en 1500 briefkaarten, door den Directeur-Generaal van de Posterijen en Telegrafie, den heer Ir. Damme, persoonlijk aan Koppen overgedragen.

Deze gaf te 6 uur precies het vertreksein door het afschieten van een lichtkogel. Het toestel snelde over het veld en, dadelijk uit zicht der toeschouwers, staarden deze in de lucht, maar... zagen niets. Panne! De band van een der wielen welke het toestel droegen, was gesprongen. Oponthoud van een uur. Even over zeven was de F VII in de lucht, nagestaard door de wachtenden op het veld, die nu wuivende en juichende den vliegeniers een „goede reis" toeriepen.

Onder de talrijke aanwezigen waren behalve de familieleden der bemanning, de Overste Hardenberg, Commandant van Soesterberg, vertegenwoordigers van de Ministers van Waterstaat en van Koloniën, bestuursleden van de Kon. Vereeniging voor de luchtvaart, leden van het Comité Vliegtocht Indië en een groot aantal kameraden van luitenant Koppen.

Ook de Secretaris van „Oost en West", de heer F. H. A. van der Brugh, was hij het vertrek aanwezig.

De tocht had tot heden (4 Oct.) een uitstekend verloop; de telegrammen welke binnenkwamen sedert het vertrek op 30 Sept., bevatten een bevestiging der woorden van luitenant Koppen, dat hij in de eerste plaats een recordvlucht beoogt.

Op den eersten vliegdag: Schiphol—Sofia, legde de Postduif af 2010 K.M. in 11 uur; den tweeden: Sophia-Aleppo, 1550 K.M. in 8 uur; den derden: Aleppo-Bushire 1800 K.M. in 8 uur; den vierden: Bushire—Karachi, 1830 K.M. in 10 uur. De gemiddelde snelheid bedroeg ruim 190 K.M. per uur!

Bij het grootste, in Nederland gebouwde, zeeschip de „Christiaan Huygens"

door
E. L. K. SCHMÜLLING.

—o—

Er is al heel wat, en door velen, aan kostbaren tijd verbeuzeld; het geschiedt nog dag aan dag en dat is niet juist loffelijk te noemen. Integendeel. Maar alwie tijd weet af te zonderen, noodig voor de bijwoning van den stapelloop van een groot zeeschip, vooral als hij voor den eersten keer van dit indrukwekkende en veel beteekenende schouwspel getuige zal kunnen zijn, heeft de daarvoor benoodigde uren niet verknoeid: de moeite en kosten moeten zelfs zeer goed besteed heeten, nl. aan het beleven van zeker eigenaardig en wel plechtig te noemen doopfeest, zoo niet van kerkelijken, dan toch van zoo ernstig wereldlijken aard, dat men daarbij niet kan en mag denken aan profaneering van een religieusen term.

Zoo was het ook op 28 September met de tewaterlating van de Christiaan Huygens op de werf der Nederlandsche Scheepsbouw-Maatschappij te Amsterdam. Wie daarvoor een bewijs van toegang kreeg, had daarbij nog een extra fortuintje: hij had namelijk tevens het voorrecht, om het grootste in Nederland gebouwde zeeschip in volle hoogte, zij het dan ook slechts gedurende eenige minuten, vlak voor zich te zien; hij had als het ware eene tentoonstelling voor scheepvaart op de schaal van één op één bezocht. Vermoedelijk is het om deze, en alleszins begrijpelijke reden, dat op het bewijs van toegang van dit trotsche en fraaie zeekasteel, of om het technisch juist uit te drukken, van dit „dubbelschroefmailschip" de maten werden opgegeven van 570 bij 68.6 bij 39.9 voet (à 305 m.M.). De geen toelichting vereischende, maar zooals zoo vaak ook in deze veelzeggende en veel bewijzende stomme cijfers!! De zwijgende verkondigers van eene groote voldoening en een mijlpaalsresultaat!

En dit met recht en goeden grond: want die vermelding geldt niet alleen het feit van het grootste schip afloopklaar te hebben gemaakt, maar bovendien van dit binnen den zoo korten tijd van één jaar en ééne maand te hebben gedaan; zoodat de N.S.M. er op vertrouwt, dit motorschip op 15 December van dit jaar aan de Stoomvaart Mij. „Nederland" te kunnen opleveren, zijnde twee maanden vóór den oorspronkelijken opleveringsdatum. Geene kleinigheid!

Binnenkort, nl. in October of November zal ook de „Sibajak" te Vlissingen van stapel loopen; hoewel ± 2000 T. grooter dan de „Indrapoera" en alsdan het grootste Lloydschip, is zij kleiner dan de Huygens. Wat nu de grootte zelf betreft, speelt hierbij eenig gezichtsbedrog eenige parten aan hen, die het zouden willen beoordeelen of zijne grootte afleiden uit den indruk, dien het vaartuig maakt, als het „drijft"; door zekere gedrongenheid, gevolg van zijn hoogen romp, meent men namelijk, dat het veel kleiner is dan de maten aangeven. Dit is evenwel in kennelijke tegenspraak met den grooten afstand, de vele stappen, die men heeft moeten zetten, om langs de helling te loopen; waarbij men dus over de geheele lengte van het schip moest wandelen, om van den waterkant der helling, waar het overzetbootje vlak bij aanlegt, te komen tot de tribune vlak voor de tot imposante hoogte verticaal opgaande boeglijn; daar moet men, of men wil of niet, dus „met verschuldigden eerbied" tegen opzien: en in tweevoudigen zin! Eene aardige bevestiging vindt deze eigene en practische constateering van iederen bijwoner der tewaterlating door een tweetal teekeningen, die in een klein boekje voorkomen, door de N. S. M. samengesteld in verband met deze merkwaardige tewaterlating; daarop wordt aangegeven, hoeveel van den romp van het schip wordt bedekt door de voorzijde van het Paleis op den Dam en hoeveel door die van het Rijksmuseum. Nog overtuigender blijkt zulks uit eene vergelijking van den „Rembrandt" met dezen maritimen Benjamin; de lengte verschilt slechts 40 met de 128 M van den eersten. Heel anders is het echter met de Groszregistertons van 5876 en 16150; de paardekrachten: 3400 en 11600; het aantal passagiers 212 en 653, dus ruim een drievoud, terwijl de bemanning van 131 slechts is geklommen tot 279, dus ruim verdubbeld; daaruit blijkt duidelijk, welke vorderingen de techniek heeft gemaakt en hoeveel er door mechanizeering is bespaard aan menschelijke hulpkrachten.

Een en ander wordt ook nog aardig verduidel[ijkt] door een tweetal silhouetten van deze schepen dan blijkt dadelijk, hoeveel meer „zwart" aan Huygens vastzit; dat is de kleur, waarin de ro[mp-] vlakte en dan nog maar alleen van opzij gezien aangegeven; dus niet de oppervlakte dezer sche[pen] nl. van boven gezien; deze is dus niet met el[kaar] vergeleken; dan eerst zou het, voor de meeste[n] ken althans, terstond duidelijker worden, waa[r] de nieuweling een tonneninhoud heeft van [...] dan het 2½-voud van den vrij bejaarden varensg[ast] die na ongeveer 20-jarigen dienst ook wel [aan] pensionneering moet gaan denken, dus net als zijne talrijke varensgasten het geval, voor wi[e het] 20-tal zoo vaak zoo'n ominieuze beteekenis hee[ft in] verband met de vraag: „doordienen" of „er [uit] gaan".

Bij het zien liggen van dit gevaarte in de hel[ling] rijst onweerstaanbaar de gedachte en de re[ken-] schapgeving op niet alleen omtrent de hoe[veel-] heden veelsoortig bouwconstructiemateriaal, en veelomvattenden arbeid en de ambachtsbekwa[am-] heid, dus „skilled labour", daaraan gegeven daarin vastgelegd, maar vooral ook aan de [tech-] nische intellectueele leiding bij de uitvoering. [Hier-] mede echter niet genoeg, is daaraan voorafge[gaan] een eerbiedwaardig voorspel van teekenen en rekenen: dat is dus een duizelingwekkend sa[men-] stel van formules, logarithmen, vergelijkingen, [in-] tegralen en differentialen, functies en reek[sen,] waaraan een gewoon mensch met een gevoel [van] zacht opkomende hoofdpijn denkt: en als er, [in] vergelijking met andere moderne zeekasteelen, onzen Huygens van deze goede en onmisbare g[aven] een extra schepje is op- of bijgedaan, dan zal [dat] geenszins verwonderen, maar zou men allicht [zeg-] gen: dat hoort zoo voor den naamdrager van der grootste mathematische en mechanistische genieën. Kon dan ook de naamveroorzaker, dus groote Christiaan zelve, thans voor eenigen tijd zijn graf herrijzen en levend worden, dan zou hem wel geen grooter genoegen doen, dan door in de gelegenheid te stellen kennis te maken die zee en die golven van scheepsbouwtechni[sche] wiskunde, die ook in dit schip is verwerkt, w[aar-] door als het ware is vergeestelijkt. Hij zou zich die „wilde baren" wel geheel thuis en vasten bodem onder zich voelen en niet ziek worden, want voor hem zou dit water balken hebben. Tot zekere hoogte geldt zulks wel van dit schip zelve tegenover den Oce[aan;] groote zeevastheid zal stellig ook wel éénе zijne deugden zijn.

Teruggaande van dezen zigzag en fantastisc[hen] zijstap naar den bodem der werkelijkheid, van volstrekt onreëele, (van de „imaginaire vorm[en"] zooals deze kwelgeesten voor den jeugdigen [alge-] braist heeten), moeten wij dus weer de rechte zoeken; en deze is volgens eene overbekende en vattelijke grondstelling der meetkunde de kor[tste.] En dat is eene zaak, die de passagiers en hen, die worden moeten, wel een weinig meer zal interes[se-] ren dan de, zij het ook eeuwenlang geduurd he[b-] de glans, en die nog eeuwen zal blijven duren, Huygen's mathematische genie: de paardekrac[hten] voormeld zijn zooals men ziet bijna tot het 3½-v[oud] aangegroeid en dat geeft recht tot de verwacht[ing,] dat, in tegenstelling met de 17de eeuwsche beda[ag-] zaamheid en bedaardheid van levenstempo Huygens, zijn belangwekkende naamdrager van tweede kwart der 20ste eeuw, als kind van zijn het gezegde „haastige spoed is zelden goed" g[e-] en al ten spijt, ook wel de stille belofte zal in den van behalve t. a. v. de grootte recordhouder te willen worden, wat de snel[heid] betreft. Met de voorbeelden van de „In[dra-] proera" en de „Hooft" voor oogen, kunnen w[ij] dus wel op rekenen, dat de Huygens alweder steen zal bijdragen tot verkrijging van tijdw[inst] door nl. over de afstanden Genua tot Sabang en Tandjong Priok hoogstens slechts 16 en 21 dagen doen: wel te verstaan als op zichzelf staande re[cord-] vaarten en niet in den geregelden dienst. In den der opkomende luchtvaart wordt ook de een[e] versnelde beweging over de wereldzee eene p[li]

Moge het aan dit trotsche schip gegeven zijn, zoo niet evenals, dan toch op het voetspoor van grooten Nederlander, waarna het genoemd is, gunstig en eervol, in vele, ja in alle denkbare op[zich-] ten, waarvan bij een Nederlandsch dubbelschr[oef-] mailschip van de eerste orde sprake zijn kan, kend en befaamd te worden; daarbij als kracht[ig] medebevestiger van den band tusschen Oost West. Het was vooral om deze reden, waarom

[Ver]eeniging „Oost en West" bij de tewaterlating [ve]rtegenwoordigd was, en in de hoop, dat zijne pas[sag]iers en bevrachters steeds met vertrouwen en [me]t dankbaarheid aan dit schip zullen denken, [aange]zien het alle deugden en voortreffelijke bruik[baarh]eden practisch zal blijken te bezitten, aan wel[ks] schepping en „inplanting" met zooveel zorg en [liefd]e, zooveel toewijding en nauwgezetheid gedu[rende] vijf kwartalen bouwtijd is gewerkt, buiten [een] mij onbekenden tijd, dus van X maanden, be[steed] aan de zoo onmisbare en zeer respectabelen [arbeid] van voorbereiding in stille gedachtenarbeid van [Cons]tructiebureau en teekenzaal, dit is het arbeids[veld] der „stille krachten" en der niet luidruchtige en [gedu]lde energieën. Die „stille krachten" werken [Ap]perus ten spijt dus niet alleen in het Oosten, [maa]r niet het minst ook in het Westen. Wat [daar]van éene der gelukkig-gave vruchten en [be]iedwaardige uitkomsten is, ziet men in de [„Ch]ristiaan Huygens", waarvan F. Naaumann, ook [i]n analogie van wat hij over de voortbrengselen [van] den Duitschen scheepsbouw voor handels- en [oorl]ogsschepen schreef, zoude zeggen: es ist ein [le]bendes Stück Mathematik".

[..] October 1927.

Eene korte schets van de [„Oo]st-Indische Compagnie" van Oostende, [g]edurende de jaren 1717 tot 1732[1]).

[O]ntevreden over de hooghartige behandeling [der] Heeren XVII, de Bewindhebbers der opper[mach]tige Vereenigde Oost-Indische Compagnie [(160]2—1800), trokken vele rijke Nederlanders naar [het] buitenland (Zweden, Frankrijk, Denemarken, [enz.]) om aldaar 't Octrooy te ontgaan en vrij han[del] op Azië te kunnen drijven.

[E]en dezer was ook de schatrijke bankier en Am[ster]damsche koopman Paul Jacob Cloots, die zich [eers]t te Oostende, daarna te Antwerpen vestigde, na [de] bestaande maatschappij in de Zuidelijke Ne[derl]anden te hebben opgericht.

[E]en ongekend groote beroering was van deze op[richt]ing 't gevolg. Het was juist om deze reden, dat [een] bijzondere studie gemaakt is geworden, om den [bew]elen, doch slechts 15-jarigen levensloop dezer [maa]tschappij van alle verschillende hoeken te be[zi]en en in diverse landen in de archieven op [te s]poren, welke gevolgen deze stichting van Cloots [voo]r hen teweeg bracht.

[V]an Belgische zijde halen wij aan 't werk van [Mich]el Huisman („La Belgique commerciale sous [l'Em]pereur Charles VI, Brussel 1902), van Hol[land]sche zijde, de verschillende beschrijvingen over [de] „Geoctroyeerde Oost-Indische Compagnie", van [Eng]elsche zijde: „The Chronicles of the E. I. Co. [trad]ing to China", van H. B. Morse, Oxford 1926,

[D]e geschiedenis der Oostende Cie., van deze drie [vers]chillende zijden bezien en in eene verkorte [bes]chrijving samengevat, bracht 't volgende aan [het] daglicht:

[Cl]oots had onvoldoende scheepsvolk, hij haalde [dit] voornamelijk uit Holland en daarna ook uit [Ze]eland. Dit werd gevolgd door: Verbod der H.H. [XVII] om in dienst van Cloots te treden en waarop [de] doodstraf stond. 't Gevolg was een ruime toe[loop] van zeevaarders, welke uit sportlievend oog[punt] de V. O. I. Cie. den voet dwars wilden zetten. [De] H.H. XVII geven opdracht alle thee in China [en] elders op te sporen die te krijg is. Instructiën [aan] den Gouverneur Generaal te Batavia geen kos[ten] te sparen om hetzij op Java, aan de Kaap, op [Ceyl]on, of waar ook de Hollanders gevestigd zijn, [theez]aad en planten uit China en Japan te doen [kom]en, om daarmede op eigen grondgebied deze [nieu]we kultuur te vestigen. Eerst vele jaren daar[na w]erd dit een feit. Oostende gaf ongetwijfeld den [eers]ten stoot tot vestiging der Ned. Indische thee[indu]strie, welke thans (1926) niet minder dan 120 [milli]oen pond thee voortbrengt, waarvan de helft [in E]ngeland verbruikt wordt.

[H]uisman beschrijft de opstanden in 1718 te Me[chel]en en Antwerpen, waarbij voor 't stadhuis de [go]ederen van Chineesche zijde uit de schepen van [Cloo]ts in brand gestoken werden, omdat deze uit[hei]msche waar in de inheemsche textielfabrieken [wer]kloosheid bracht.

[1]) Beknopt uittreksel uit een binnenkort verschij[nend] werk: „A dip into the Ages", door J. van der Chijs.

Te Amsterdam is door den grooten opkoop van thee (om Oostende te troeven) de markt dermate overvoerd, dat dit product (de eerste en éénige maal in de geschiedenis) met kruiwagens langs de huizen gevent wordt.

De drie Oostende schepen „Tigre", „Lion" en „Aigle" maken in 1727 op thee en zijde een winst van ƒ 2.370.504.

Tengevolge van Cloot's handelingen wordt tusschen de Hollandsche en Engelsche Oost-Indische Compagnie een overeenkomst tot samenwerking getroffen. Sir William Decker (de Hollandsche Directeur van laatstgenoemde Mij.) en Van Westerveen, van eerstgenoemde, besluiten al hunne Oost-Indiëvaarders met kanonnen te voorzien, en elken Oostendenaar op zee neer te schieten waar die zich mocht vertoonen.

In 1730 vinden wij de „Apollon" op de reede van Macao, de Hollanders en Engelschen ontloopend, nog juist bij tijds met volle lading vertrekken. 't Schip wordt door de Hollandsche kanonnen opnieuw, zoowel in de straat van Malacca als aan de Kaap opgewacht. De „Apollon" was echter te snel voor hen, alsook in 't Kanaal, waar ditmaal de Engelsche schepen de „Apollon" in den grond trachtten te boren.

Daarop zien wij de „Apollon"'s lading te Hamburg lossen en met ƒ 951.241 winst verkoopen. Hamburg wordt van dat oogenblik af een 1e hand's Theemarkt, en de Hollanders, die uitsluitend geheel Duitschland van thee voorzagen, zien aldus den pas voor hen afgesneden.

Daarop een gezamentlijk Protest van Holland en Engeland aan de stad Hamburg en de eisch, zoowel „Apollon" als zijn lading verbeurd te verklaren.

Hamburgsche Senaat antwoordt (Protokol 17 Dec. 1739): „De Elbe is een vrije stroom en Ham„burg een vrijhaven. Wij zouden aan onze eigen „menschen te kort doen en ook veel kwaad stich„ten bij de groote Zeemogendheden zelf, indien wij „dit beginsel lieten varen."

Nochtans slaagde Nederland erin door diplomatieken druk op den Keizer te Weenen uit te oefenen het octrooy der Oostende Compagnie in te doen trekken (1732).

De Hollanders daarmede nog niet tevreden, eischten en verkregen van Karel VI een openbare bevestiging hiervan.

Hugo Grotius (Hugo de Groot) publiceerde in 1625 zijn standaardwerk („De Jure Belli ac Pacis"), hetwelk nog heden ten dage bij den Volkenbond als „legger" dienst doet. Hierin komt voor het befaamde hoofdstuk „De Mare Liberum".

In 1732 echter werd gemompeld, dat het recht der vrije zee slechts voor den Hollander tegenover den buitenlander bestond en niet omgekeerd. Het bewijs daartoe was aanwezig.

Het bovenstaande geeft slechts heel kort de hoofdzaken weer, die gedurende het korte leven der Oostende Compagnie geschieden.

Wij vragen ons af, zelfs indien het meerendeel zoowel Zuid als Noord van de Schelde, niets hiervan mocht afweten, of de geest welke twee eeuwen geleden daaruit sprak, niet aan beide kanten dier stroom is blijven voortleven en aan de vele misverstanden tusschen de beide takken van den Nederlandschen stam schuldig is?

Andere tijden, andere zeden. Onder de 300 Theeplantages van Java en Sumatra vinden wij Engelsche, Fransche en eenige Duitsche. Voor allen staat de deur in Indië thans wijd open en wij verheugen ons onder hun aantal ook een Belgische Maatschappij te tellen ten name van de „Algemeene Belgische Cultuur-Mij." te Antwerpen.

VAN DER CHIJS.

Aan diegenen in Oost- en West-Indië die nog geen lid zijn onzer Vereeniging.

De Vereeniging „Oost en West" onderhoudt den band tusschen Nederland en de Indiën en tracht dien te versterken.

Zij bevordert de wederzijdsche belangen, zedelijke en stoffelijke.

Zij neemt stelling tegen invloeden die daarmede in strijd zijn.

Zij steunt alles wat strekken kan tot handhaving van het Rijksverband.

Leest het Orgaan, het „Koloniaal Weekblad".

Meldt U aan voor het lidmaatschap

De gouden Oost- en Westmedaille aan de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken.

—o—

Het uiteraard korte persbericht hieromtrent, strekkend tot algemeene kennisgeving, verdient nochtans voor onze leden eenige nadere toelichting voor wat betreft de motieven welke bij deze toekenning en uitreiking van onzen Eere-penning aan de N.V. Philip's Gloeilampenfabrieken te Eindhoven, op Vrijdag 30 September l.l., voorgezeten hebben.

Men vindt die weergegeven in de toespraak welke bij die gelegenheid door den voorzitter der Vereeniging, den heer R. Zuyderhoff gehouden is tot het hoofd van genoemd bedrijf, den heer A. F. Philips.

Die rede luide aldus:

Mijnheer Philips,

Het was bij de herdenking van het 25-jarig bestaan der Vereeniging „Oost en West", in Mei

1924, dat ingesteld is geworden een Eere-penning, de z.g. Oost en West-medaille, die bestemd was om te worden toegekend, eenmaal in de 5 jaren of wanneer bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding zouden geven, aan wie zich bijzonder verdienstelijk gemaakt hadden ten opzichte van het doel der vereeniging: d.i. de versterking van den band tusschen Nederland en O.- en W.-Indië.

Het zal ongetwijfeld niemand bevreemden dat de vereeniging „O. en W." aan uwe vennootschap dien Eere-penning heeft toegekend, want „bijzonder verdienstelijk" geeft nog maar flauw weer wat door U met uwen staf van medewerkers werd bijgedragen om dien eeuwenouden Land nauwer toe te halen.

Nadat de hier gevonden mogelijkheid van mondelinge gemeenschap met de overzeesche gewesten onzen rechtmatigen nationalen trots en de verbazing van het buitenland gewekt had, is er, toen voor eenige maanden, H. M. onze geëerbiedigde Koningin vanaf deze plaats Hare onderdanen in O.- en W.-Indië heeft toegesproken, als „een rilling door het land gegaan", maar dan een rilling van blijdschap en ontroering.

En de techniek schrijdt voort... Ik spreek „ein groszes Wort gelassen aus". Maar hoe ook zich alles nog ontwikkelen zal, het uitgangspunt was hier, en de beteekenis ervan voor de toekomst is nauwelijks te schatten, zelfs door U mijnheer Philips, mag ik er wel bij voegen.

Gij met Uwen prachtigen staf, waarvan ik — zeker van uwe instemming — de Heeren Num... en van der Poll met name noem, Gij met dien staf hebt in het verkeer met de Ned. gewesten van overzee een nieuw element gebracht van de allergrootste waarde, de kern als 't ware van een innige samenleving en samenstuwing, waarin voor menschelijke stem de afstanden overbrugd zijn.

Wat hier door den arbeid van Ned. technici, onder Uwe leiding tot stand kwam, heeft de Vereeniging „O. en W." aanleiding gegeven aan de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken den gouden Eere-penning van de vereeniging toe te kennen; en het is mij als Voorzitter dier vereeniging een bijzonder voorrecht aan U Mijnheer Philips, als hoofdleider van dat grootsche bedrijf dien Eere-penning te mogen ter hand stellen, als een bewijs onzerzijds van hulde en dank.

De heer Philips daarna het woord nemend, betuigde zijn groote erkentelijkheid voor het fraaie geschenk met de toepasselijke inscriptie in rijm en gaf daarna een uiteenzetting van den stand van zaken op radio-gebied in het bedrijf onder zijn beheer, op de in den laatsten tijd verkregen resultaten van welke H. M. de Koningin zich te dier plaatse overtuigd had en ook van die welke binnenkort te verwachten zijn, doordat aan de financieele eischen voldaan zijn welke een radio-installatie in wording (te Huizen) met zich brengen. Door deze zal het n.l. mogelijk gemaakt worden, vermoedelijk over een half jaar, om voordrachten, redevoeringen, concerten e.d. geregeld ten gehoore te brengen van het Indisch publiek. Spr. besloot met zijn voldoening kenbaar te maken over de medewerking welke hij aldus kon verleenen aan het doel der Vereeniging „Oost en West", de versterking van den band tusschen Nederland en zijn Overzeesch gebied.

Feuilleton.

Herinneringen van een oud-Ind. officier.

IX. Atjeh na de Pedir-expeditie.

(Vervolg).

Indië is toch maar een gemakkelijk land; alles marcheert er vanzelf.

Men moet echter niet denken dat men behoorlijk menage kan voeren door alles aan de bedienden over te laten. Integendeel, een officiersmenage vereischt veel zorg, wil men niet veel geld uitgeven zonder daaraan evenredige voeding. De menagemeester moet den sleutel van de goedang onder zijn berusting houden en in het bijzonder waken tegen verkwisting bij het ontbijt. Kaas en jam moet er uiteraard steeds aanwezig zijn; desgewenscht moet men ook een paar eieren kunnen gebruiken en dan moet er nog eenige andere afwisseling wezen, worst, visch, koek of wat dan ook. Maar de menagemeester moet dat regelen, anders bestelt iedereen maar iets nieuws en staat per slot van rekening de tafel vol blikjes, waar één- of tweemaal van is gegeten en waar verder niemand naar omkijkt, totdat ze, als bedorven, kunnen worden weggegooid.

De officieren van het 14e verlangden niet alleen naar lichamelijk, maar ook naar geestelijk voedsel en daarom werd er besloten een leesgezelschap op te richten. Nagenoeg alle officieren wenschten daaraan deel te nemen. De besprekingen verliepen vlot en met voortvarendheid werden de noodige boeken en tijdschriften besteld. Maar nauwelijks was dit geschied, of er kwam een leelijke kink in den kabel. Generaal van Heutsz besloot namelijk om wederom een bezoek te doen brengen aan de Tangsévallei en deze eenigen tijd te doen bezetten. Nu kan men, waar alles door draagkrachten moet worden opgevoerd, geen vivres voor een paar weken tegelijk mede voeren, zooals een eenvoudig rekensommetje leert. Een koelie kan 20 K.G. dragen. Het rantsoen voor een man bedraagt, als ik me wel herinner, ongeveer 3 K.G., dus kan men bij een uitsluitend uit koelies bestaande trein niet langer dan 6 dagen uit blijven en dan nog zouden er 9 koelies noodig zijn om voor 1 soldaat (of drager van ander materieel zooals munitie, tandoes enz.) voor die 6 dagen vivres mede te voeren. Draagpaarden kunnen wel met 40 K.G. worden belast, doch ook voor deze moet gaba of padi worden medegevoerd, als die onderweg niet kan worden gefourageerd. Bovendien beschikte men na de ontbinding van de expeditie niet meer over zooveel dragers als tevoren. Het was dus noodig om eerst op den weg naar Tangsé een vivresdepôt in te richten. Hiervoor werd Beungah gekozen, ongeveer halverwege. Dit werd bezet door een compagnie van het 14e. De andere moesten

Van Week tot Week.

Dinsdag 27 Sept. tot Maandag 3 October.

uut Kern. Aanvang der taalcursussen. Het bestuur van het Instituut-Kern te Leiden heeft, gevolg gevend aan een reeds vroeger opgemaakt plan om gedurende het schooljaar 1927-28 cursussen in levende Oostersche talen te organiseeren, thans eenige lessen laten aanvangen.

In het gebouw van het Instituut (Gravenstein ingang Gerecht) wordt een cursus gegeven in het Maleisch door den heer H. A. von Dewall uit Den Haag, verbonden aan de Handelshoogeschool te Rotterdam. Verder geeft mr. J. H. Kramer, lector aan de Leidsche Hoogeschool er een cursus in 't Arabisch en ten zijnen huize te Oegstgeest, lector J. J. L. Duijvendak een cursus in het Chineesch. Bovendien zal in het Koloniaal Instituut te Amsterdam (ingang Linaeusstraat 2a) een cursus worden gegeven in het Maleisch door den heer J. Lameijn, oud-directeur van de Inlandsche School te Bandoeng en door den heer G. v. d. Veen uit Naarden, oud-inspecteur bij het Inlandsch onderwijs in het Javaansch. Vooral voor den lessen in het Javaansch bestaat zeer groote belangstelling, voornamelijk van de zijde van jongelieden, die voor de suiker worden opgeleid.

Ofschoon het door het Bestuur in het algemeen ongewenscht wordt geacht dat tusschentijds deelnemers tot de cursussen (over het nut waarvan hier niet behoeft te worden uitgeweid) worden toegelaten, meenen we dat de gelegenheid om aan deze eerste cursussen deel te nemen nog niet is gesloten.

Aanmelding bij den Heer R. A. Kern, Witte Singel 35, Leiden.

en Land- en Volkenkunde en talen N.-I. Voor personen, die in het bezit zijn van een akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of onderwijzer, zal op een nader te bepalen datum in de maand November a.s. gelegenheid bestaan tot het afleggen van de examens ter verkrijging van de akte van bekwaamheid tot het geven van lager onderwijs in Nederlandsch-Indië in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië en in de inheemsche talen van den Oost-Indischen Archipel.

Zij, die aan een dezer examens wenschen deel te nemen, gelieven daarvan vóór 14 October a.s. schriftelijk kennis te geven aan de Afdeeling B, eerste bureau, van het Commissariaat voor Indische Zaken bij het Departement van Koloniën, onder overlegging van hun akte van bekwaamheid als hoofdonderwijzer of onderwijzer.

e regens en bandjirs. Zware regens hebben bij den wegaanleg in Glé-Groetee over een afstand van 17 K.M. een veertigtal grondafschuivingen veroorzaakt. Het verkeer is ernstig gestremd. Personlijke ongelukken kwamen niet voor. Bandjirs hebben in het Tapatoeansche bruggen weggeslagen. (Aneta, dd. Kotaradja 28 Sept.) 1)

President van den Raad van Justitie te Batavia. Jhr. Mr. H. J. van Vierssen Trip, thans lid van den Raad van Justitie te Batavia, is benoemd tot Voorzitter van dien Raad (Aneta, 28 Sept.).

De heer Vleming over den Ondernemersraad. Het bestuur der Amsterdamsche Sociaal-Democratische Studentenclub (S.D.S.C.) deelt mede, dat de heer J. L. Vleming Vrijdag 7 October a.s. in Handwerkers Vriendenkring voor een openbare vergadering een lezing zal houden over het politiek optreden van den Ondernemersraad in Nederl.-Indië, mede in verband met den oorsprong der Utrechtsche Faculteit en de arrestatie der Indonesische studenten.

Candidaat-Indische ambtenaren te Utrecht. Men meldt aan het Haagsche Aneta-kantoor, dat dit jaar van de 42 in Nederland aangewezen candidaat-Indische ambtenaren 18 zich aan de Universiteit te Utrecht (Indologische faculteit) hebben laten inschrijven. In de jaren 1925 en 1926 kwamen er respectievelijk 8 en 6 Indologen te Utrecht aan.

Mishandeling met doodelijken afloop. Makassar, 1 Oct. (Aneta). De controleur ter beschikking, de heer v. E. S., is wegens wederrechtelijke vrijheidsberooving en mishandeling, die den dood ten gevolge heeft gehad, tot 3 maanden gevangenisstraf veroordeeld.

Het verzet in Atjeh. Aneta seinde, dd. 27 en 29 Sept., dat patrouilles onder kapitein Gosenson en luit. Harting ontmoetingen hadden met vijandig gezinde Atjehers, van wie Si-Dawat en Nja-Oemoet werden gedood.

Th. G. F. J. Mollinger †. Te Pamekasan (Madoera) is overleden de Inspecteur van den Burgerlijken Geneeskundigen Dienst voor Oost-Java, de heer Th. G. F. J. Mollinger. (Aneta, 29 Sept.).

Een „eigen harem". Soerabaja, 30 Sept. (Aneta). De justitie alhier onderzoekt klachten, die ingebracht zijn tegen den heer S. W. G. G., beheerder van de landbouwonderneming Smeroehoeve, die onder voorspiegeling, dat hij werk kon verschaffen, Indische meisjes, waaronder minderjarige, in dienst nam, maar die andere bedoelingen met hen voor zou hebben. G. zelf sprak van „zijn eigen harem". De Smeroehoeve had reeds lang de aandacht getrokken, wegens de zonderlinge praktijken, die G. er op na zou houden. Eerst nadat een derwaarts gelokte dochter van een hotelhouder op Madoera blootsvoets wist te ontvluchten, is officieel een nader onderzoek ingesteld.

1) De Aneta-telegr. zijn ontleend aan de „N.R.Ct.".

---

urend transport loopen, één dag naar Keu- Dalem, één dag heen en terug naar Beungah n dag van Keumala Dalem naar huis. De vi- werden door draagpaarden, dwangarbeiders, sche en Chineesche koelies gedragen. Het t vanzelf, dat deze vaste transporten herhaal- werden beschoten. Gelukkig behoorden kle- aanvallen in Pedir tot de zeer hooge uitzonde-, anders zouden er nog wel eens ongelukken gebeurd, zooals in later jaren herhaaldelijk in seistreek (Geudong) en op de Westkust het was.

den Glé Gapoej, een heuvel ongeveer in het n van de Pedirvallei gelegen, was de weg vrij Daarna moest herhaaldelijk de Pedirrivier n doorwaad. Ten Z. van Keumala Raja moest euvelterrein worden beklommen om Keumala n te bereiken, vervolgens voerde het pad in zaak over de steenachtige oevers van de rivier, ns op dezen dan weer op den anderen. Per ging men dan ongeveer twintigmaal door de

dien tijd nu, dat herhaaldelijk doorwaden van vier wekenlang bij ons schering en inslag was, kte ons een rondschrijven van den Hoofd- dant of van den Gewestelijk Intendant te Ko- ja (daar wil ik af wezen), welk schrijven een staaltje van bureauwijsheid en van absoluut k aan inzicht in de praktijk opleverde. In dien werd er namelijk op gewezen, dat vocht zoo slecht was voor de schoenen (net of niet iedereen dat reeds wist), weshalve de korpscommandanten werden uitgenoodigd er zooveel mogelijk tegen te waken, dat de schoenen nat werden.

Het is toch merkwaardig, hoe weinig begrip buitenstaanders hebben van het leven te velde. Zoo stelde een dame, wier man op het punt stond om voor de eerste maal op expeditie te vertrekken, aan mij de vraag, of het niet goed was om hem overschoenen mede te geven. Zij had namelijk wel gehoord, dat zij te velde zoo dikwijls door het water moesten loopen. Ik kon daar slechts op antwoorden, dat het water gewoonlijk hooger kwam dan de overschoenen.

Wij liepen dus een paar maanden lang om beurten geregeld transport en juist toen de boeken voor het leesgezelschap uit Holland waren aangekomen, was de tocht naar Tangsé voldoende voorbereid en zou het geheele bataljon daarheen vertrekken. Zoo liep dat leesgezelschap dus leelijk in de war. Om tenminste nog eenig plezier van ons geld te hebben, besloten wij om elk één of twee romans mede te nemen en die dan in Tangsé onderling te ruilen.

Ik zelf nam Hilda van Suylenburgh mede.

Aldus van lectuur voorzien, gingen wij den marsch in. Het was bekend, dat de nog steeds zwaar versperde kloof van Beniët door Panglima Polim met zijne benden bezet was. Daarentegen zou uit Segli over Keumala Dalem en Beungah eene colonne, bestaande uit het 14e Bataljon eene afdeeling ma-

De Gouverneur van Curaçao. De heer mr. N. J. L. Brantjes, Gouverneur van Curaçao, met verlof, is bereid om hen, die hem over Curaçaosche aangelegenheden wenschen te spreken, aan het Departement van Koloniën op 18 en 19 October a.s. telkenmale tusschen 10 en 12 uur 's voormiddags dan wel tusschen 2 en 4 uur 's namiddags te ontvangen.

Universitaire examens. Leiden. Economisch staatsexamen Indologie de heeren H. J. Koets en C. C. Hensbergen. — Taalkundig cand.-ex. Indologie de heer P. G. A. Lapré. — Doctor. ex. Indisch recht de heer Ali Sasa Astro.

Utrecht. Doctor. ex. Indisch recht Mr. A. F. X. E. J. Vos de Wael. — Staatsh. doctor. Indologisch ex. de heer E. J. Burger.

Wageningen. Ingenieursex. Koloniale landbouw de heeren J. A. van Beukering, H. J. G. Florijn, J. de Fouw, C. Gerlings, C. van der Giessen, P. M. D. de Haer, G. Iskander, E. E. van Meurs, J. J. Mijnsen, B. Schuitemaker, M. Soebiarto, H. J. Struiken. — Ingenieursex. Koloniale boschbouw de heeren H. A. Richard, J. J. M. van Groenewoud, W. F. H. van Ameron, J. F. Kools (met lof).

Persoverzicht uit de Indische Bladen.

I. UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Denk om ons prestige!

Het dreigt in het achterland van Shanghai, in de vallei van de Yangtze, geheel mis te loopen. Hier bestaat feitelijk een staat van oorlog, al is het een stille, en zoo ernstig wordt de toestand geacht, dat de Nederlandsche Kamer van Koophandel het oirbaar heeft geacht om bescherming te vragen. Nederland — aldus de medewerker van het *Bat. Nwsbl.* (17, 18, 24 en 25/8 „China in wanorde") — mag nu wel klein zijn in geografisch opzicht, doch hier in Oost-Azië bekleedt het onder de koloniale mogendheden een tweede plaats; slechts Engeland is ons de baas. In het naburige China hebben wij landgenooten, die in gevaar kunnen verkeeren en die dan in de onaangename positie zullen zijn van leentjebuur te moeten gaan spelen bij een andere mogendheid. En dit terwijl èn Spanje, èn Italië èn Portugal, landen, die in Oost-Azië zoo goed als niets beteekenen, wèl voor de bescherming hunner landgenooten zorg dragen. En hadden wij nu geen schepen, dan was er voorloopig niets aan te doen, al zouden wij ook dan ons moeten schamen. Doch wij hebben ze wel; wij hebben hier de *Sumatra* en de *Java*, en al zal het dan wat meer kosten de schepen *naar China te sturen* (één schip lijkt voorloopig voldoende) *ons prestige en ons internationaal crediet eischen, dat wij dat doen.* Is dit ook niet iets voor *de Ver. „Onze Vloot"* om te entameeren?

Het *Bat. Nwbl.* (25/8 „Denk om ons prestige") acht hier geen woord te veel gezegd. Niet alleen onder de Nederlanders in China heerscht ontstemming, maar reeds in Indië is de weerslag merkbaar van een lichte verbazing van het buitenland over onze houding. Dit klemt te meer, waar de *Sumatra* met haar kranige landingsdivisie destijds te Shanghai een voortreffelijken indruk heeft gemaakt en het buitenland eraan heeft herinnerd, dat Nederland een mogendheid is met groote belangen in het Verre Oosten. Die winst aan prestige gaat thans te loor — ja erger! Was de *Sumatra* niet in Shanghai geweest, dan waren wij tenminste in het vergeetboek gebleven.

In het *Bat. Nwsbl.* van 29/8 („China") constateert de heer *Liem Ting Tay* dat er in het algemeen *twee gezichtspunten* zijn ten opzichte van China, en dat die twee elkander niet licht zullen dekken: het Chineesche en het Europeesche gezichtspunt. Dit is — zegt de Redactie — niet in de eerste plaats een gevolg van het feit, dat de Chineesche en de Europeesche belangen vaak uiteenloopen, het is een gevolg van de omstandigheid dat de hartstochten hier vaak meer het oordeel bepalen dan de feiten. En daar komt dan nog bij, dat het objectief vaststellen van feiten wel zéér moeilijk is. De medewerker van het „Bat. Nwsbl." streeft er naar zooveel mogelijk feiten te geven, in een zoo objectief mogelijken vorm. De *prestige-kwestie* heeft geen betrekking op Nederland's houding tegenover China, maar op onze positie temidden van de mogendheden. Er dreigt opnieuw strijd in de buurt van Shanghai, waaraan Holland part noch deel heeft, noch hebben wil. De Chineesche autoriteiten kùnnen in dien strijd de buitenlanders geen bescherming verleenen en doen dat dus zichzelf. Welnu, het feit, dat de Nederlandsche Regeering haar onderdanen in China onbeschermd laat, achten wij in strijd met ons prestige tegenover de mogendheden — niet tegenover China.

Het *Soer. Hbl.* van 20/8 (2de bl. *v. L.*) bespreekt „Het aftreden van Chiang Kai-shek", van 26/8 „De techniek der Bolsjewistische revolutie"; *De Djeddah Post* (29/8) schrijft over een reis „Naar Djeddah", het *Bat. Nwsbl.* (25 en 26/8) over „Het Syrische probleem" en *De Loc.* (22/8, blz. 7) over „Australische negers".

Een Hollandsche meening over Indië.

De Midden-Java-red. van het *Soer. Hbl.* (25/8, 3de bl.) had te Djokja een onderhoud met den heer *Mr. W. A. van Emden*, een der directeuren in Holland van de Cultuur-Mij. der Vorstenlanden, op diens inspectiereis naar de fabrieken. Op de vraag: „Hoe ziet men momenteel de huidige politieke situatie in Indië in Hollandsche suikerkringen in?" antwoordde de heer *v. E.*: Niet zonder ernst. Men maakt zich bezorgd over den tegenwoordigen loop der zaken in Indië. Wanneer daarin geen verandering komt, vreest men daarvan ernstige gevolgen. Men is het niet eens met de houding van de Indische Regeering. Maar het is de vraag of daarop invloed kan worden uitgeoefend. Men koestert echter de hoop, dat ten slotte een andere koers zal worden ingeslagen. De stemming

rechaussee en een peloton cavalerie, onder majoor Van der Wedden en vanuit Selimoen over Seumileuë het 3e Bataljon onder overste Van Loenen oprukken. Generaal van Heutsz voegde zich met zijn staf bij de colonne Van der Wedden. Aldus hoopte men de verdedigers van de kloof van twee zijden in te sluiten. Onder „men" hier te verstaan de spraakmakende gemeente in de mess te Segli. Generaal van Heutsz zelf zal de kans om een Atjehschen tegenstander aldus in te sluiten wel gering hebben geacht. Men kon echter voor ons prestige den vijand daar niet ongestoord laten zitten en bovendien zal de bedoeling van dezen tocht wel zijn geweest om onze kennis over dit gedeelte van het binnenland uit te breiden en om een geleidelijke vestiging van ons gezag in deze streken voor te bereiden.

Tijdens de Pedirexpeditie was eene colonne, bestaande o.m. uit het 2e Bataljon en onder commando van den tweeden bevelhebber, overste Willems, tegen deze van nature zeer sterke stelling opgetornd, of beter gezegd, met de spits onverwachts in het vuur van de verdedigers geraakt, bij welke gelegenheid onze luitenant-adjudant ernstig werd gewond. Aangezien de beschikbare voorraad vivres niet toeliet om den volgenden dag eene poging te wagen ter vermeestering van de van nature zeer sterke stelling, men niet wist, wat ons daarna nog wachtte, alvorens Tangsé kon worden bereikt en bovendien door de zware regens de rivier zoodanig dreigde te zwellen, dat onze terugtocht kon worden afgesneden, moest toen de onaangename noodzakelijkheid van een terugtocht na een echec worden aanvaard. Maar Van Heutsz zou Van Heutsz niet zijn geweest, als hij niet zoo spoedig mogelijk daarna zelf naar Tangsé oprukte en deze vallei door de beroemde omtrekking van de kloof wist te bereiken.

Door deze beide tochten wist men, dat een gevecht om de stelling van Beniët, aan een colonne die van de zijde van Pedir kwam, zonder dat zij van de andere zijde werd gesteund, slechts bloedige offers en een twijfelachtig succes kon bezorgen, weshalve een oprukken van beide zijden de voorkeur verdiende.

Om daarbij de kans op succes voor de Seumileuë colonne te vergrooten, kreeg majoor Van der Wedden opdracht om met de marechaussee en een compagnie infanterie spoedig na het verlaten van Beungah rechts af te buigen en door een omtrekkende beweging de stelling in de flank of den rug aan te grijpen. Daarvoor werd de compagnie gekozen, die Beungah had bezet, toen het vivresdepot aldaar werd opgericht en die dus het best in die streek bekend was. De rest van de colonne onder generaal Van Heutsz zou, in afwachting van de werking van de omtrekkende beweging, de stelling in front vast houden.

(Wordt vervolgd.)

eenige Inheemsche politieke leiders hier ge-kt, weerspiegelt geenszins de geestesstemming de groote massa van het volk. Integendeel, die stig en kalm. Maar de stokebranden trachten massa in beroering te brengen, en hun kans op es wordt vergroot, wanneer een zekere mate van endheid van de zijde van het Gezag den in-wekt van gegrondheid der klachten en van eid. Ik ben nu reeds eenige onzer fabrieken geweest en heb overal den administrateur met k verzocht mij mede te deelen, of zij ontevre-eid bij het volk bespeurden, doch overal heb positief ontkennend antwoord gekregen. Wan-de hoop op koersverandering echter niet in lling gaat, en de verkeerde resultaten niet ijven, dan zou dit invloed kunnen uitoefenen den Hollandschen ondernemingsgeest in Indië. mogelijkheid voor het Hollandsch kapitaal om svol werkzaam te zijn in het belang van Moe-nd en Koloniën, houdt namelijk ten nauwste mede verband. In elk geval vertrouwt men nu in het uiteindelijk zegevieren eener gezonde ikkeling van Indië door Holland. *Holland zal niet loslaten, kàn het niet loslaten, Holland ndië zijn immers één.* Bijna iedereen in Holland tegenwoordig iets te maken met Indië, direct direct. Neen, waarover men zich momenteel gd maakt, is de duur van de periode tusschen eden en het oogenblik, dat er verandering ten komt. Hoe langer deze periode duurt, des te elijker zullen de gevolgen daarvan zijn, zoo-voor land en volk hier, als ginds in het Westen ns thuis.

ij vestigen de aandacht op het *Bat. Nwsbl.* (26 /8 „Het „communisme"; 27/8 „Geen ongerust-; 29/8 „Tan Malaka te Manilla gearresteerd"), oer. *Hbl.* (20/8, 3de bl. „Gevaarlijke publicaties"; 3de bl. „Vergaderingen van militairen"), *De Post* (3/9 „Het gebruik maken van gassen bij anden"), de *Java-Bode* (24/8 „De actie in de ; 25/8 „Regeeringsverklaring gevraagd") en *De* (22/8, blz. 3 „Hoog spel"; 27/8 blz. 31 „Het ad"; 24/8, blz. 32 „De Volkenbond en koloniale anden").

Kinderhuwelijken. Poeasa-vacantie.

t *Bat. Nwsbl.* (26/8) is van meening dat de heid door wet of voorschrift niet dwingend kan pen in het leven der bevolking. Dat geldt niet Indië alleen, gelet op de mislukking van de wetgeving in Scandinavië en Amerika; zelfs erkelijke overheid staat machteloos, als haar chriften ingaan tegen de volksopvattingen. Wij, nze Westersche opvattingen, komen tegen *kin-uwelijken in Indië* in verzet. We kunnen afkeu-alles doen om er tegen in te gaan, als het In-che volk er geen kwaad in ziet, ontbreekt ons echt er met wettige middelen tegen te ageeren. pogingen worden niet begrepen en worden op-als zoovele maatregelen, die haar recht alleen n in overmacht. Als zich een kleine meerder-heeft gevormd, die tegen het uithuwelijken op igen leeftijd gekant is, dan eerst is de tijd voor verheid aangebroken om in te grijpen, maar ook vindt de wet steun in het gedachtenleven een meerderheid, door wie de wet zal worden gen. De wensch naar ingrijpen is evenwel uit-n van een kleine groep intellectueelen, die zich het ongezonde in de toestanden bewust was, die een zeer kleine minderheid vertegenwoor-Het gevolg van het ingrijpen der Regeering uitgebleven. Men onderwierp zich, omdat een huwelijk anders onmogelijk werd, en een de voornaamste redenen van het vroeg uithu-en was juist het verlangen zijn dochter wettig huwelijkt te zien. Maar het werd gevoeld als als onnoodig ingrijpen. De Sar. Islam heeft bij egeering een verzoekschrift ingediend de wet-e bepalingen weer op te heffen en het huwe-vrij te geven; ter motiveering worden in het voorbeelden van misbruik aangehaald.

1916 heeft men de *Poeasa-vacantie* willen op-n, waartegen de S. I. zich verzette; in 1923 heeft er nogmaals over gedacht en thans verheffen wederom stemmen om ze op te heffen. Het *Bat. bl.* heeft er zich steeds tegen verzet, op dezelfde den, als die nu door de S. I. tegen de bepalin-op de kinderhuwelijken worden aangevoerd. Al het alleen zijn voor de actie, er zou geageerd den tegen de gouvernements H(oll.)-I(nl.) ool). Bezwaren, die nimmer gegolden hebben te-het bezoeken der Europeesche Lagere School, Technische, Mulo of H.B.S., zouden hier aan-worden tot verzetsredenen tegen de Regee-ring. Ze heffe daarom de Poeasa-vacantie niet op, tenzij het verzoek daartoe komt van het overgroote deel der ouders; anders bestaat er alle kans op herhaling van hetzelfde spel, dat nu wordt gespeeld met de kwestie der kinderhuwelijken.

Het *Bat. Nwsbl.* van 29/8 vermeldt een rondschrijven van de Regeering aan de Hoofden van Gew. Bestuur over „*Kinderhuwelijken*". De Regeering is van meening dat in deze alleen blijvend resultaat verwacht kan worden van de evolutie der denkbeelden in de Inlandsche maatschappij zelve en dat de persoonlijke invloed der *Inlandsche bestuursambtenaren* er veel toe kan bijdragen om de verwerpelijke gewoonte van te vroege huwelijken tegen te gaan. In het regeeringsantwoord aan den Volksraad is een beroep gedaan op de *leiders en voorgangers van het volk*, in de overtuiging dat hunne medewerking er meer dan iets anders toe kan bijdragen dat de pogingen om aan dezen misstand een einde te maken met goed gevolg worden bekroond.

Wij verwijzen naar het *Bat. Nwsbl.* (24/8) „De Oelama-conferentie".

„Java q. q. Indonesië".

Z(entgraaff) betoogt in het *Soer. Hbl.* (20/8, 3de bl.) dat iedere *bestuurshervorming*, althans in den huidigen tijd, slechts op de lijn der volken kan worden opgetrokken. Derhalve: samenbrenging van Atjehers, Bataks, Maleiers, Minangkabauers, Benkoeleneezen, Djambiërs, Lampongers, wat den *ondervorm* der hervorming op Sumatra betreft, is volstrekt uit den booze. Voor Celebes kan evenmin worden gedacht aan de opname, in zoodanig verband, van de Christelijke Menadoneezen, de Mohamedanen uit het Westelijker en Zuidelijker gebied, de Toradja's, de Boegineezen en anderen. In den Volksraad wees men er op dat de eilanden-vorm nog niet zoo kwaad zou zijn. Inderdaad moet de man, die de toestanden kent, wel concludeeren, dat de vorming der bestaande residenties, behoudens de wenschelijkheid van enkele wijzigingen, vrij juist de meest logische splitsing der bewoners van de groote eilanden oplevert. De vorming van drie provinciën op Sumatra moet noodwendig eene aantasting worden van den wensch der bevolking naar een eigen nationaal bestaan. Zoo dringt *de eilandenvorm* zich opnieuw aan de belangstelling op in dezen zin: geringe wijziging van den vorm der huidige Gewesten, zoodat zij zooveel mogelijk voldoen aan het redelijk nationaal ideaal; daarboven: het bestuur van het eiland met een Raad waarin vertegenwoordigers der Gewesten kunnen zitten. Slechts het belang van hoogere orde vinde behartiging in den *Sumatra-raad* (irrigatie, emigratie, ontginning, wegenaanleg, scheepvaart enz.). Ten slotte als dak boven dit alles, *de Rijksraad*, welke den band vormt tusschen al deze deelen onderling, en waarin de rijkseenheid is vastgelegd. *Volksraden*, in den goeden zin van het woord, behooren te blijven binnen de grenzen van het *volk*.

Geen onbevooroordeeld man — vervolgt Z. — kan de illusie handhaven der mogelijkheid, dat de volken van dezen Archipel zich ook in de verre toekomst zouden oplossen in den fantastischen „Indonesiër", de theorie welke Javaan en Batak, Atjeher en Papoea, Dajak en Minangkabauer, Ambonees en Baliërs, wil zien als de naar één groot Indonesisch ideaal strevende elementen. De gedachte der Rijkseenheid zit onafscheidelijk vast aan het Nederlandsche Gezag. Er is onder de talrijke heterogene bestanddeelen welke tezamen dit Rijk vormen, geen enkel dat Nederland als drager en handhaver der rijkseenheid kan vertegenwoordigen. De Javaan tracht hiervan de allures aan te nemen, zonder historisch recht, zonder iets dat op een mandaat lijkt. Zoodra dit spel ernst mocht worden zullen Minangkabauer, Baliër, Boeginees, Atjeher, Ambonees ..... hem beduiden dat in hun nationaal ontwikkelingsideaal de Javaan zelfs niet de meest bescheiden plaats inneemt. Indië zucht onder de politieke overheersching van „*Java q.q. Indonesië*". Het is eene overheersching zonder eenigen grond van recht of redelijkheid. Het is een mandaat dat hoogst eenzijdig is opgesteld. „*Holland q.q. Indonesië" is eene realiteit* en wij kunnen wijzen, naast de daadwerkelijke uitoefening van ons Gezag, op den kolonialen arbeid, welke bewondering verdient en wekt. „Java q.q. Indonesië" is een waan, die zelfs geen redelijken grond had in den tijd van Java's grootsten bloei, en die nimmer eenige kans op verwezenlijking heeft. Dit wordt duidelijker, nu met den dag de beteekenis der eilanden buiten Java toeneemt. Daarom is iedere reis van den Landvoogd buiten Java toe te

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

AANNEMERS EN BOUWKUNDIGEN
W. van Heyst, Velsen.

ACCOUNTANTS-BELASTINGZAKEN
W. v. Maanen & Tadema, Amsterdam/Rotterdam.

AUTOHANDELAREN
N. V. James Nefkens, Laan v. Meerdervoort 96c, Den Haag.

BAD- EN ZWEMINRICHTINGEN
Badinrichting „De Regentes", Weimarstraat 63, Den Haag.

BANKETBAKKERS
C. A. Nieuwstadt, Kranenburgweg 61.
J. Krul, Noordeinde, Den Haag.

BANKIERS EN BANKINSTELLINGEN
De Bas & Co., Heerengracht, Den Haag.
P. J. v. d. Berg & Co., Anna Paulownastraat 87, Den Haag.
Henny & Co., Anna Paulownastraat 62A, Den Haag.
Holl. Bank voor West-Indië, Amsterdam.
Nederlandsche Handel Mij., Amsterdam.
Taams & Keyser, Bankastraat 10, Den Haag.

BEGRAFENISONDERNEMINGEN
Begrafenisonderneming „Simplicitas", Denneweg, Den Haag.

BLOEMISTEN
J. M. Hermans, Kon. Wilhelminal. 527, Den Haag.
D. Maarschalk, Valeriusstraat 113, Den Haag.

BOEK- EN KUNSTHANDEL
D. Driessen, Haarlemmerstraat 105, Leiden.

BOEKDRUKKERIJEN
N.V. Ten Hagen, Nobelstraat 20, Den Haag.

BOUW- EN WONINGBUREAUX
Bouwbureau J. van Gemert, Valkenboschkade 277, Den Haag.
Bouwbureau C. Hoogendoorn, Ieplaan 201, Den Haag.
Woningbureau „Actief". Archimedesstraat 41, Den Haag.
Woningbureau W. Hoksbergen, Bezuidenhout 14, Den Haag.
Woningbureau „Meerdervoort", Laan van Meerdervoort 296, Den Haag.

BRANDSTOFFEN
Firma Van Dijk, Nieuwe Haven 366, Den Haag.
N.V. Haagsche Brandstoffenhandel „De Concurrent", Trekweg 84, Den Haag.
J. van Vuuren, Denneweg 67A, Den Haag.

BROODFABRIEKEN
Gebr. ten Hoeve, Wald. Pyrmontkade 2c, Den Haag.

COMESTIBLES EN DELICATESSEN
J. C. Haring-Waterreus, Symonszstraat 15, Scheveningen.
A. W. M. Polders, Franklinstraat 78, Den Haag.
Joh. Toet, Aert v. d. Goesstraat 34, Den Haag.

DAMESKAPPERS
Maison Alice, Plein 11, Den Haag.
Au Paradis, Toussaintkade 2, Den Haag.
Maison Neustadt, Bezuidenhoutscheweg 3, Den Haag

DANSINSTITUTEN
Dansinstituut Ewy de Clercq, Frankenstraat 5, Den Haag.
Dansinstituut „Henri", Archimedesstraat 64, Den Haag.

DETECTIVE-BUREAU
„Hilvers", Westeinde 235, Den Haag.

DIVERSEN
G. v. Willigen, Havenkade 4, Den Haag.

DROGISTEN
Drogisterij „De Boer", Paulus Buysstraat 9, Scheveningen.
Drogisterij de Laan, L. v. Meerdervoort 527, Den Haag.
G. v. d. Gaag, Groenmarkt 27, Den Haag.
G. v. d. Sel, Copernicusstraat 221, Den Haag.
A. de Vries, Kerkstraat 98, Hilversum.

ELECTR. INSTALLATIES EN -ARTIKELEN
P. v. d. Berg, Bankastraat 41, Den Haag.
Van Eijck, 2e Sweelinckstraat 93, Den Haag.
W. G. Scheeres, Hooigracht 1C, Den Haag.
M. Vrolijk, Thomsonlaan 41, Den Haag.
Frans v. Wijk, Vlamingstraat 24, Den Haag.

EMBALLAGE EN EXPEDITIE
A. Rietveld, v. Bijlandstraat 27, Den Haag.

FEESTARTIKELEN
Klaassen, Prinsestraat 4, Den Haag.

juichen, indien hij bereid is de feiten welke daar op hem instormen, objectief op te nemen en te verwerken. Het schijnt dat dan grondige wijziging der bestuurshervorming voor de Buitengewesten mag worden verwacht, en dit kan slechts brengen eene losmaking dier gebieden van het verband: „Java q.q. Indonesië".

II. UIT DE INHEEMSCHE EN MALEISCH-CHINEESCHE PERS.

De nieuwe politiek der grootkapitalisten.

In het liberale blad *Bahagia* te Semarang, heeft een schrijver het over den overgang van Regeeringsambtenaren naar particuliere diensten, zooals b.v. van den heer Mr. Dr. Talma naar het Suikersyndicaat, van wijlen den heer Muurling naar de B.P.M., van den Commissaris van politie v. d. Wal naar het Alg. Delisch Adm. Kantoor en thans — naar de „Locomotief" mededeelde — van den heer Van der Jagt, Resident van Solo, naar het Suikersyndicaat. Deze laatste zal als tweede voorzitter van het syndicaat optreden en vervolgens als vertegenwoordiger dezer instelling in den Volksraad. In de volgende jaren, met de inwerkingtreding der nieuwe Staatsregeling, waardoor de dessa-belangen aan de Regentschapsraden zullen worden opgedragen, zullen er volgens schrijver voor de suikerondernemingen inderdaad belangrijke veranderingen komen.

In verband hiermede is het natuurlijk noodig dat het Suikersyndicaat flinke vertegenwoordigers in den Volksraad heeft. En hiervoor heeft het thans den heer Van der Jagt gekozen.

Schrijver roept dan uit: „Grootkapitalisten, laat U niet verleiden door de nieuwe Staatsregeling. Verbetert het lot der werknemers, want hierdoor zullen uwe winsten gewis grooter worden. Geeft, en U zal gegeven worden. Dit is vooral van toepassing op uwe werknemers, die zoo hard moeten werken in het zweet huns aanschijns, om U winsten te bezorgen."

„Geeft hun pensioenen en deelt wat van uwe winsten aan de landbouwers die de sawahs aan de fabriek verhuurd hebben. Dit is niet meer dan billijk. In het kort, toont uw menschelijkheid. Dit zijn de grondslagen voor de vermeerdering der welvaart van Land en Volk".

Suikerconcessies en volkswelvaart.

De hoofdredacteur van het Chin.-Mal. blad *Asia* te Soerabaja komt in het nummer van 1 Augustus, na een herinnering aan zijn vroegere protesten tegen de uitbreiding van het suiker-areaal, wederom op tegen het verleenen van nieuwe concessies aan suikerondernemingen, waarin hij een ernstig gevaar voor de volkswelvaart ziet. Hij haalt hierbij aan de protesten ook van den Balischen vertegenwoordiger in den Volksraad en van den oud-regent van Japara, in dat college geuit.

De Regeering behoorde volgens schrijver goede aandacht te hebben voor dergelijke protesten, waarin gewaarschuwd wordt dat die uitbreiding van de suiker-ondernemingen de bevolking tot ellende brengt. Men kan zelf wel nagaan hoe het worden zal, als men let op de niet geringe stijging van het bevolkingscijfer op Java alleen, in de laatste 30 jaar van 30 op 50 millioen, terwijl het oppervlak der bouwgronden van de bevolking is verminderd. De gevolgen zijn geweest dat tienduizenden Javanen naar den overwal gingen, niet als landheeren, doch als koelies, naar Zuid-Sumatra naar Suriname, waar nog genoeg grond en weinig bevolking is.

En terwijl twintig jaar geleden de rijstinvoer uit Siam nog niet zoo groot was, kan thans gezegd worden dat het levensbestaan van den Javaan afhankelijk is van den rijstinvoer uit Siam, Saigon en Rangoon.

Z. E. Graaf van Limburg Stirum, die de behoeften der Inlandsche bevolking kende, en behartigde, het gevaar van de concessies inzag, zette de concessieverleening in 1918 voorloopig stop en tijdens zijn bestuur werd er de hand aangehouden. Aan eenige ondernemers werd vergunning geweigerd om nieuwe fabrieken op te zetten, hetgeen naar schrijver meent, zoozeer de ontevredenheid van den toenmaligen Directeur van Landbouw opwekte dat deze zijn ontslag nam en later voorzitter werd van het Suikersyndicaat.

Pas was echter Graaf van Limburg Stirum vertrokken en vervangen door den G. G. Mr. Fock, of de circulaire verloor blijkbaar haar kracht want sedert dien regende het concessies voor de oprichting

van nieuwe fabrieken en overal kwam uitbreiding van het suiker-areaal, hetgeen hevige protesten in verschillende Inlandsche bladen uitlokte.

Toen blijkbaar op Java geen grond meer te krijgen was, maakte de G. G. Mr. Fock in 1926 in den Volksraad bekend dat aan verschillende gewestelijke hoofden op Sumatra opdracht was gegeven zooveel mogelijk gronden voor suikerconcessies beschikbaar te stellen, daar de Regeering voornemens was het land voor vreemd kapitaal open te zetten, hetgeen wenschelijk werd geacht voor Indië. Sedert dien, zegt schrijver, zijn in het Palembangsche reeds zes suikerondernemingen opgericht, elk met recht om 4 à 6 duizend bouw te exploiteeren.

Hij wijst dan verder op de vergunning onlangs aan de s.f. Bodjong in Banjoemas, gegeven om de plantage met 300 bouws uit te breiden, terwijl een grootere uitbreiding van nog 3000 bouws aangevraagd is. Schrijver vindt dat het toch billijker is om de gronden aan den kleinen man terug te geven opdat zijn economisch en sociaal bestaan niet gehinderd wordt. Bovendien weet hij dat op bovenbedoelde gronden welvarende dorpen gelegen zijn met een bevolking, die genoeg bezit en knap genoeg is om de dessa's vooruit te brengen.

Men weet — zegt hij — hoe daar, waar fabrieken gevestigd zijn, de bevolking over het algemeen gedemoraliseerd is en het met de welvaart der dorpen ellendig gesteld is, daar het volk geen tijd heeft om aan eigen werk te denken en door invloed van de fabriek wel genoodzaakt is daglooner te worden. Komt de bevolking niet uit voor de fabriek, dan krijgt het Inlandsche bestuur daar de schuld van en dit moet dan den kleinen man vermanen om den arbeid op de fabriek niet te vergeten. Dit is de oorzaak van het ellendige en onzekere bestaan van het volk. En dan komt er nog bij dat de duur van den verhuur van gronden niet meer, zooals vroeger 21 maanden, doch thans 21 jaar is geworden, een termijn welke zeer nadeelig voor de bevolking is. De fabriek kan nu wel zeggen dat de kleine man rijk wordt door het krijgen van een groote huursom in eens, doch de fabriek denkt er niet aan dat de kleine man van geen sparen weet; met het geld is het spoedig gedaan en met zijn moraal ook. Schrijver eindigt met de hoop uit te spreken dat de Regeering de noodige aandacht aan deze kwestie zal willen schenken.

Het bioscoop-kwaad.

Het weekblad *Swara Tama* (R.-K. Moentilan) van 19 Aug. geeft een artikel over dit onderwerp, waarin de schrijver opmerkt dat de bioscoop tot dusver den Inlanders eerder nadeel heeft berokkend dan dat zij nuttig kan worden genoemd. Ze heeft een groot gat in de beurs geslagen en het gemoed bedorven. Dit schrijft de auteur toe aan de slechte tendenzen die de films bevatten, want op het witte doek maakt men kennis met het andere ras. Men krijgt er vaak verkeerde voorstellingen van. Weliswaar wordt de blik daardoor verruimd, doch niet zelden in ongunstigen zin. Lachfilms zijn wel nuttig als ontspanning, maar dan moet men gezonde en fatsoenlijke humor geven.

Een verblijdend feit acht schrijver het, dat de Regeering door de instelling van filmcommissies aan deze wenschen tegemoet wil komen, maar hij vindt de werkzaamheden niet gemakkelijk, omdat de kwaliteit van de films eigenlijk aan het oordeel van het publiek moest worden onderworpen. Hij kan zich ten volle vereenigen met het denkbeeld van Dr. Schmutzer, die de vraag heeft gesteld of de Regeering de bioscoop niet zou willen aanwenden om opvoedende films voor de bevolking te vertoonen.

Volksverhuizingen.

In een Aneta-bericht in het *Soer. Hbl.*, dat wegens de onveiligheid in China vele Chineesche vrouwen en kinderen naar Ned.-Indië komen, vindt een schrijver in het radicale blad *Sinar Indonesia* te Soerabaja, aanleiding om zijn meening te zeggen over volksverhuizingen. Hij vindt dat men beter onderzoek moest doen naar de werkelijke oorzaken daarvan en meent dat die oorzaken gelegen zijn in de armoede en de bestaansmoeilijkheden, welke het volk van Indonesië genoopt hebben zich naar de Fransche koloniën en Suriname te doen wegsleepen.

Herinnerende aan hetgeen door Dr. Soetomo in een bijeenkomst van de Indonesische Studieclub betoogd is over het nut van volksverhuizing, vooral voor Javanen, verklaart schrijver dat die volksverhuizing nutteloos is zoolang het vaderland nog

[…]stelplaats is van het vreemde kapitalisme en het „communaal bezit" van het Westersche kapitalisme en imperialisme. Hij zegt verder dat de inheemsche landbouw weggedrukt is door de groote landbouwbedrijven, dat de industrie geheel in handen is gekomen der vreemdelingen en de handel en het credietwezen dito, om dan te vragen waar de kracht van het Inlandsche landbouwintellect, van de Inlandsche landbouwconsulenten blijft, waar die van de Inlandsche technici, bouwkundigen en de intellectueele werknemers.

Hij eindigt met een beroep op de intellectueelen om blijk te geven van hun ondernemingsgeest, welke van groot nut zal zijn voor land en volk.

Volkslectuur en de propaganda tegen het communisme.

Met betrekking tot de in den Volksraad gehouden besprekingen over een plan van de Regeering tot het oprichten van een Volksvoorlichtingsdienst, met het doel om propaganda te maken tegen het communisme, deelt een schrijver in het liberale blad *Bintang Timoer* (Weltevreden) van 19 Aug. mede, dat hiertegen indertijd in dat blad is opgekomen en gezegd dat zulk een propaganda eerder iemand rood zou kunnen maken die niet rood is. En geeft men deze werkzaamheden aan het thans bestaande bureau voor Volkslectuur, dan zou dit gelijk staan met het te niet doen van het goede werk dezer instelling, die thans al populair begint te worden en niet meer wordt gehaat als vroeger, n.l. toen men de boeken van Volkslectuur verbrandde. Deze meening van schrijver wordt, naar verluidt, gedeeld door het Hoofd van Volkslectuur zelf, terwijl ook het kantoor voor Inlandsche Zaken van dezelfde opinie is.

Schrijver vernam nu dat de Regeering besloten heeft om een aan een ambtenaar gegeven opdracht tot het tegengaan van het communisme, niet te doen uitvoeren, aangezien thans reeds door het Inlandsch en Europeesch bestuur in die richting wordt gewerkt, zoomede door Volkslectuur. Dit is, zegt schrijver, een bewijs dat de Regeering het gevaar heeft ingezien van een door haar in den beginne voorgenomen instelling en hij vindt het een verstandige politiek van de Regeering om besluiten te herroepen die bij nader inzien nadeelige gevolgen zullen hebben.

Oost- en West-Ind. Literatuur-Overzicht.

Radiotelefonisch verkeer met Indië.

Onder dit opschrift schrijft „Radio-Expres" van [..] Sept. Toen wij na de eerste geslaagde telefoniegesprekken van den Philipszender met Indië de mogelijkheid stelden, dat binnen het jaar sprake zou zijn van een publiek radiotelefoonverkeer met de kolonie, heeft menigeen nog ietwat sceptisch gestaan tegenover dit optimisme.

Het gaat er echter thans goed op gelijken.

In de toelichting tot de begrooting voor den Telegraafdienst over 1928, bij de Kamer ingediend, wordt men de mededeeling, dat met de noodige uitgaven hiervoor in het komende jaar is rekening gehouden.

Herinnerd wordt aan den snellen groei van dit onderdeel, in 't bijzonder aan hetgeen te Eindhoven in het laboratorium van de Philipsondernemingen werd bereikt bij de proefnemingen met kortegolfzenders. Daarnevens leidden de proefnemingen op dit gebied hier te lande door den Rijksdienst, in samenwerking met den gouvernementsdienst in Indië, tot resultaten, welke het uitzicht openen, dat de instelling van een practischen radiotelefoondienst op den voet, zooals deze thans tusschen Amerika en Engeland bestaat, binnen niet langen tijd mogelijk zal zijn. Op fondsen voor hetgeen op dit gebied moet geschieden, is in de begrooting gerekend.

Met de proefnemingen op dit gebied is men in de laatste weken enorm gevorderd.

Vorige week hebben proeven plaats gehad met kruisverkeer tusschen den Philipszender en den Indischen zender op Malabar, waarbij o.a. de hier te lande vertoevende chef van den Indischen radiodienst, de heer Holtzappel, langen tijd ononderbroken besprekingen kon houden met ambtenaren in Indië. Na een voorafgaande proef, waaraan alleen de radio te pas kwam, werd een tweede proef gehouden, met gewone interlocale lijn-aansluitingen, waarbij de heer Holtzappel gewoon uit zijn hotel in Den Haag en uur lang in geregeld gesprek was met zijn echtgenoote te Bandoeng.

Daarop is deze afgeloopen week een proef gevolgd met den te Kootwijk door Dr. Koomans gebouwden telefonie-zender, waaraan ook Ir. Roosenstein een belangrijk aandeel heeft gehad. Hierbij geschiedde, terwijl via Kootwijk werd gezonden, de ontvangst in Nederland gelijktijdig te Meyendell bij Den Haag en te de Schouw bij Amsterdam, waarna de ontvangen geluiden werden samengevoegd en langs de gewone lijn verder getransporteerd.

Dit gelijktijdig ontvangen op verschillende plaatsen en samenvoegen van het aldus verkregen geluid naar het eindpunt van de verbinding, dient om het lastige „fading"-verschijnsel, en de daarbij optredende veranderingen in de geluidsterkte tegen te gaan. Het is een idee van den ambtenaar De Haas van den Indischen P.T.T.-dienst, waarop octrooi is aangevraagd. In Indië werd het bij de ontvangst te Bandoeng reeds eerder toegepast.

Voor het kruisspreken met doorgeven op de gewone telefoonlijn is bovendien een nauwkeurige balansschakeling noodig, welke was geplaatst te Amsterdam, over welk kantoor dus de gelijktijdige in- en uitgaande gesprekken liepen. Deze voltooiing der ontvanginrichting en balansschakeling is het werk geweest van de beide ingenieurs der telegrafie, de heeren Vormer en Visser.

De heer De Haas te Malabar was in de gelegenheid met zijn familieleden te Sneek te praten; naar begrijpelijk is, waren deze zoo ontroerd hun zoon op 12000 K.M. afstand aan de telefoon te krijgen, dat de conversatie eerst na eenigen tijd vlotte!

Verder voerde de Hoofd-ingenieur-directeur de heer Boetje te Den Haag een gesprek met Bandoeng, en ook de heer Holtzappel, hoofd van den Indischen dienst. Zij spraken uit Den Haag met een gewone aansluiting der gemeentelefoon.

Plantkundig Woordenboek voor Ned.-Indië.

Bij J. H. de Bussy is verschenen: Nieuw plantkundig woordenboek voor Ned.-Indië, met korte aanwijzingen van het nuttig gebruik der planten en hare beteekenis in het volksleven en met registers der Inlandsche en wetenschappelijke benamingen, door *F. A. de Clercq*, in leven oud-resident van Ternate en van Riouw. Na het overlijden van den schrijver voor den druk bewerkt en uitgegeven, door *Dr. M. Greshoff*, directeur van het Koloniaal Museum te Haarlem. Tweede, herziene en vermeerderde druk, bewerkt door *Dr. A. Pulle*, Hoogleeraar te Utrecht, met medewerking voor het taalkundig gedeelte van den heer *A. H. J. G. Walbeehm* te Leiden.

De eerste druk van het standaardwerk met bovenstaanden langen titel, verscheen (eveneens bij De Bussy te Amsterdam) in 1909 met een oplaag van niet minder dan duizend exemplaren, welke in betrekkelijk korten tijd uitverkocht waren. Waar het debiet van wetenschappelijke boeken in de Nederlandsche taal uiteraard in den regel vrij gering is, moet deze geestelijke nalatenschap van den heer De Clercq, waarover de inmiddels te vroeg gestorven Dr. Greshoff zich ontfermde, wel voortreffelijke arbeid geweest zijn.

De groote verdienste van het boek — thans nog belangrijk aangevuld, uitgebreid en gewijzigd door Prof. Pulle, bijgestaan door den hr. Walbeehm — is, dat niet alleen de botanicus, maar ook de taalbeoefenaar en de ethnograaf er een belangrijk studieveld in vinden. Dit zal ook een der oorzaken zijn van het ongewone verschijnsel dat de eerste druk zoo spoedig was uitgeput. Moge Prof. Pulle de voldoening smaken dat het met den tweeden denzelfden weg opgaat, niettegenstaande den abnormaal hoogen verkoopsprijs, welke nl. niet minder dan ƒ27.50 bedraagt.

Jubileumnummer van de Java-Bode.

De Java-Bode, welk blad den 11en Aug. jl. 75 jaar bestond, heeft deze gebeurtenis herdacht en vastgelegd door op dien datum uit te komen met een speciaal, omvangrijk jubileum-nummer. Op de eerste blz. vindt men een reproductie van de voorpagina van het allereerste Nr. (gedateerd Woensdag 11 Aug. 1852), waarop de namen der oprichters Mr. L. J. A. Tollens en W. L. Ritter voorkomen. Prof. Dr. E. Godée Molsbergen vertelt aardige bijzonderheden naar aanleiding van den inhoud van den eersten jaargang. Vervolgens hoort men eenige stemmen uit Holland, die getuigen van waardeering voor en sympathie met het blad. Daarna krijgen de redactie en hare medewerkers het woord en voorts volgen een aantal korte bijdragen van bekende personen, zoowel op economisch

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(Vervolg).

FOTOGRAFEN EN LEVERANCIERS VAN FOTO-ARTIKELEN

W. Coret, Thomsonlaan 96a, Den Haag.
Lappöhn, Passage, Den Haag.
Ph. Starke, Hoofdstraat 172, Apeldoorn.
C. Vermeulen, Toussaintkade 20, Den Haag.

GARAGES

Garage Havro, Kanonstraat, Den Haag.
Garage Jansen, Rijks Straatweg 773, Wassenaar.
Garage Kinsbergen, Nieuwstraat 59, Apeldoorn.

GLAZENWASSCHERIJEN

N. V. Cemsto, Hunsestraat 39, Den Haag.

GROENTEN EN FRUIT

J. Eversmann, Edisonstraat 139, Den Haag.

HEEREN-MODEARTIKELEN

J. Huizer, Thomsonplein, Den Haag.
Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meijer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.

HOEDEN

Kalker's Modemagazijnen, Kalverstraat 100, Amsterdam.
Maison de Ruit—v. d. Waag, Charl. de Bourbonstraat 27, Den Haag.

HOTELS, PENSIONS ENZ.

American Hotel, Amsterdam.
Grand Hotel des Pays Bas, Groote Markt, Arnhem.
Hotel-Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.
Hotel-Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rusthuis Eigen Sfeer, v. Boetzelaerlaan 205, Den Haag.
Pension Evesto, Nassaulaan 2B, Den Haag.
Hotel Pension Insulinde, Bankaplein 2, Den Haag.
Rusthuis Zr. Kersloot, Esschenlaan 86, Rotterdam.
Pension Patria, Lindenheuvel 2, Hilversum.
Hotel Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Pension Strikwerda, 76 J. v. Oldenbarneveldtlaan, Den Haag.

HUISHOUDELIJKE ARTIKELEN

Frans van Wijk, Vlamingstraat, Den Haag.

INDISCHE UITRUSTINGEN

Firma Kalker, Kalverstraat 100, Amsterdam.
W. F. Meyer, Hoofdstraat 93, Apeldoorn.
A. Savelhout, Singel 429, Amsterdam.

INRICHTINGEN VAN ONDERWIJS

Chr. Lyceum, Zeist.
Christelijk Lyceum, Emmakade 43, Haarlem.
De Vrije School, v. Speykstraat 46, Den Haag.
Instituut Schoevers, Stadhoudersplein 3, Den Haag.

JUWELIERS

Begeer, v. Kempen en Vos, Noordeinde, Den Haag.
Jedelo, Noordeinde 100, Den Haag.

KIPPENVOER

Verboog, Waalsdorperlaan, Den Haag.

KLEEDINGMAGAZIJNEN

Kleedingmagazijn P. v. d. Brul, Veenestr. Den Haag.

LUXE ARTIKELEN

J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

MANUFACTURENHANDEL

Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.
L. A. Kwanten, Weimarstraat 119, Den Haag.
Mag. „De Ster", Goudenregenplein 64, Den Haag.
Wisbrun & Liffman, Veenestraat 35, Den Haag.
Mag. de Zônegrens, Fred. Hendriklaan 99, Den Haag

METAALWAREN

A. Frieling, Schalkburgerstraat 381, Den Haag.

MEUBILEERINGEN

Het Smyrna Tapijtenhuis, Ampèrestraat 30, Den Haag.
C. v. Moorsel, J. Hendrikstraat 9, Den Haag.
Jungschläger, Cillierstraat 37, Den Haag.
A. Okhuysen, Obrechtstraat 474, Den Haag.
W. J. M. Simonis, Groenmarkt 34, Den Haag.
Firma Segaar, Spui 218/Thomsonlaan 93, Den Haag.
Schöder & Co., Groenmarkt, Den Haag.

MOTORHANDELAREN

Holland Motor- en Rijwiel Comp., W. de Withstraat 68, Den Haag.

MUZIEKHANDELAREN

Ph. Kruseman, Noordeinde 91, Den Haag.

gebied, als op dat van letterkunde, sport, kunst enz. enz. (te veel om alles afzonderlijk te vermelden).

De vele portretten en andere fraaie illustraties dragen het hunne bij om de blijvende waarde van dit buitengewoon goed geslaagde herdenkingsnummer te verhoogen.

Koloniale Studiën.

Inhoud van jaarg. 11, No. 4 (Aug. '27). Rede, uitgesproken door Prof. Dr. J. Boeke bij de opening van de Geneeskundige Hooge School (te Weltevreden op 16 Aug. jl.). — Padang Tikar, door G. L. Uljee. (Een met kaartjes verduidelijkt betoog, de wenschelijkheid aantoonend om Pontianak als haven te vervangen door genoemde plaats). — De padi-gendjah clausule in verband met artikel 10 der grondhuurordonnantie, door C. A. J. Jochems. — Gelijkstelling van Chineezen met Europeanen, door Mr. C. T. Bertling. Waterleidingtarieven, door Ir. W. H. Br[illegible]nburg. — Koloniale welvaartspolitiek, door Dr. H. M. Hirschfeld. — De Bond van Ned.-Indische Kunstkringen, door A. J. W. van Anrooy (met kaartjes). — Boekbespreking. (Statistiek van de scheepvaart in Ned.-Indië over het jaar 1926. — Enz.).

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

Hoofdzakelijke inhoud van No. 8 (20 Aug.). Een studiereis naar Java en Calcutta. De goeniezakkenfabr[illegible] op Java (slot), door P. van Besouw. — In me[illegible]n Nic. van Deelen en F. van Bauwel. — De In[illegible]sche spruw, door A. Kampman. — Bestrijding van mijten op hevea kweekbedden. — Bescherming van de natuur in Ned.-Indië. — Bedrijfsleiding in de cultures. — De toekomst der rubberrestrictie. — Bewapening van ondernemingen. — De termijnhandel in rubber. — Het arbeidsvraagstuk ter Oostkust van Sumatra. — De rubberpositie.

De Indische Mercuur.

No. 39 (28 Sept.). Bestrijding van mond- en klauwzeer op suikerfabrieken, door A. C. A. Heinsius. — De Indische mijnbouw als drainage, door L. J. M. Feber (ontleend aan „Handelsberichten"). — De toekomst van de suikermarkt. — Indië na tien jaren (uit een onderhoud van het Soer. Hbl. met Prof. Dr. L. Ph. le Cosquino de Bussy). — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft recente literatuur over economische zaken — arbeidsvraagstukken — nijverheid — delfstoffen — diversen.

Landbouw.

Tijdschr. der Ver. van Landbouwconsulenten in N.-I.

3e Jaarg. No. 2 (Aug. '27). Een woord ten afscheid (aan A. J. Koens, bij diens vertrek naar Europa). — Nieuwe opvattingen over landbouwgeografie, door A. M. P. A. Scheltema. Landbouwkundig verslag over de onderafdeeling Kerintji, door Marah Adin. — Boekbespreking (Dr. J. H. Boeke: Het zakelijke en het persoonlijke element in de koloniale welvaartspolitiek. — Het Regentencongres).

Indisch Tijdschrift van het Recht.

Behalve de vaste rubriek „Jurisprudentie", bevat afl. 2 van deel 126 van het Ind. Tijdschr. v. h. Recht eene verhandeling van Prof. Mr. Schepper: Gevangeniswezen en reclasseering in Ned.-Indië, en eene bespreking door Prof. Mr. R. D. Kollewijn van Prof. Carpentier's Grondslagen der rechtsbedeeling in Ned.-Indië (tweede uitgaaf).

Zending en Missieperiodieken.

Mededeelingen. Tijdschrift voor Zendingswetenschap. Deel 71, 3e Stuk. Hedendaagsche vragen in de wereld van den Islam (vervolg), door Dr. H. G. van Beusekom. — Perspectieven in de Java-Zending, door B. M. Schuurman. — Godsdienstig en zedelijk leven op Timor, door J. K. Doxie. — Over het geloof der Galela's, door M. J. van Baarda. — Belangrijke verschijnselen op zendingsgebied. — Literatuuraankondiging.

Annalen van het Missiehuis Tilburg. Naar het hartje van Nieuw-Guinea (met ill.), door N. Verhoeven. — Kerkje en pastorie te Ambon, door Pr. E. Cappers (met ill.). — De kweekschool van Tomohon, door Pr. H. Croonen (met ill.).

Onze Missiën in Oost- en West-Indië. Sept. '27. Naar het hartje van Nieuw-Guinea, door N. Verhoeven.

De Banier. 18 Aug. '27. Schetsen uit het leven van Ludwig Ingwer Nommensen, den Apostel der Batakkers (vervolg), door J. H. Hemmers. — Kantteekeningen op de Inheemsche pers, door Dr. H. Kraemer.

Locale Belangen.

Uit den inhoud van afl. 16 (16 Aug. '27). Nabetrachtingen over de E.H.T.I.N.I. (eerste hygiënetentoonstelling te Bandoeng), door A. P. — Exam[illegible] locale administratie, door d. W. — De Volksraa[illegible] door G. A. v. B. — Lezing van den heer A. de Bru[illegible] over Bestuurshervorming.

* * *

De inwendige organisatie van de Vorstenlandsche Waterschappen, door Ir. J. Ph. Rietveld. (Waterstaatsingenieur. Juli '27).

Dactyloscopische registratie van Inlandsch personeel der bergcultuur-ondernemingen. (Bureau Alg. Landb. Syndicaat). (Bergcultures. II, bl. 193).

De voorgestelde munthervorming en Suriname, door I. Bos. (Econ.-Statistische Berichten, 28 Sept. 1927).

Het spoorwegwezen op Java. Voordracht, door ir. M. G. van Heel. Met ill. (slot). (Ingenieur, 24 Sept. '27).

Uitkomsten van het onderzoek naar het verschil in duurte tusschen de verschillende standplaatsen van gouvernements-ambtenaren in Ned.-Indië op 1 Jan. 1927. (Mededeelingen van het Centraal Kantoor voor de Statistiek te Weltevreden. No. 45).

Overzicht van den economischen toestand der Oostkust van Sumatra gedurende het eerste halfjaar van 1927. (Mededeelingen van de Handelsvereeniging te Medan. 15 Aug. '27).

Indische curiosa. Amulet-bellen (met ill.), door P. B. (De Ind. Verlofganger, 30 Sept. '27).

Nederlandsch-Indië en de maritieme conferenties, door Dr. M. van Blankenstein. (Haagsch Maandblad, Oct. '27).

Suriname.

„De West" schrijft:

Het heeft meermalen de aandacht getrokken, dat de inlagen bij de Surinaamsche Postspaarbank de laatste jaren zijn verminderd. In 1920 werd ongeveer 835 duizend gulden ingelegd, in het afgeloopen jaar slechts 438 duizend.

Daartegenover staat echter, dat ook de opvragingen veel minder zijn geworden, zoodat het eindbedrag gedeponeerd op de spaarbank niet bijzonder is achteruitgegaan. Het blijft nochtans een ongunstig verschijnsel, dat er minder gespaard wordt. Ongetwijfeld speelt de mindere welvaart der bevolking daarbij een rol. Doch er zijn ook andere factoren in het spel.

De spaarbank had vroeger een min of meer speculatief karakter. Van de gelegenheid om gelden à pari over te schrijven van de Surinaamsche Postspaarbank op de Rijks-Postspaarbank werd gebruik gemaakt om gelden over te maken naar Nederland zonder nadeel te lijden van de wisselkoersen. Zoo zien wij dat in 1923 ruim 125 duizend gulden van de Surinaamsche spaarbank werd overgeschreven op de Nederlandsche spaarbank.

Natuurlijk werd aan dit misbruik een einde gemaakt. Van begin 1925 af wordt bij overschrijvingen het koersverschil in rekening gebracht. Uit een oogpunt van wisselkoersen heeft men dus geen belang meer bij deze overschrijvingen en het gevolg is, dat het afgeloopen jaar slechts een vijfde werd overgeschreven van het bedrag van 1923.

Uit dit voorbeeld blijkt, dat de beleggingen voorheen tot zekere hoogte een speculatief karakter droegen.

Gaan wij, zegt het blad, de cijfers na over de laatste twintig jaren, dan zien wij, dat in 1907 een bedrag van ongeveer zeven ton bij de spaarbank gedeponeerd was. Tien jaren later, in 1917, werd voor het eerst het cijfer van een millioen overschreden. Van dat tijdstip af is het bedrag der gespaarde gelden niet meer beneden het millioen gedaald. Het hoogste punt werd bereikt in 1920, toen de spaarbank aan deposito's telde *f* 1,153.805

Blijkens het jongste verslag was eind 1926 het bedrag der deposito's ƒ 1.055.179, dus slechts ongeveer een ton minder dan het maximum dat ooit bereikt werd.

Hoewel dus onmiskenbaar van achteruitgang gesproken kan worden, blijft de positie van de spaarbank krachtig. En waar in het afgeloopen jaar nog het winstje maakte van ruim 34 duizend gulden (welke gevoegd werd bij de reserve, die daardoor steeg tot bijna 114 duizend gulden) kan de spaarbank nog steeds tot de bloeiende instellingen gerekend worden.

* * *

De Koloniale Staten zijn voor de zooveelste maal in verzet gekomen tegen het „Koninklijke Besluitensysteem":

Bij de behandeling van de verordeningen houdende eene nieuwe regeling van de districtsgrenzen en van het districtsbestuur, wenschten de Koloniale Staten, nu de harde noodzakelijkheid om tot steeds verder doorgevoerde bezuiniging van de landsuitgaven te geraken het noodig maakte vereenvoudiging in het districtsbestuur te brengen, zich in beginsel tegen de goedkeuring van de aangeboden verordeningen niet te verzetten.

Algemeen was men van oordeel dat tot samenvoeging van districten eerst in het uiterste geval moest worden overgegaan, omdat, zoals de gouverneur eerder zelf betoogd had, deze maatregel zou strekken tot schade van het land.

Moest de gouverneur uit hoofde van bezuiniging de regeling voorstellen, die zijne excellentie vroeger had veroordeeld, de Koloniale Staten handhaafden de zienswijze van het college van vóór dertig jaar, dat opheffing van het gezag in de districten onmiskenbaar moet leiden tot demoralisatie van de bevolking.

Op grond hiervan keurden zij met groote meerderheid van stemmen eene andere regeling goed, die principieel hierin verschilde met die van het bestuur, dat het gezag in de voornaamste districten bleef gevestigd, terwijl een veel hooger bedrag kon worden bezuinigd.

De gouverneur, zich niet kunnende vereenigen met de door de Koloniale Staten gewijzigde verordeningen, meende het daarheen te moeten leiden, dat de door hem voorgestelde regeling bij Koninklijk besluit kracht van wet kreeg.

Onder dit bestuur is het herhaaldelijk voorgekomen, dat, zoodra een aan de Koloniale Staten aangeboden verordening, al of niet van ingrijpende strekking, in strijd met 's bestuurs inzicht gewijzigd wordt, de betrekkelijke regeling bij Koninklijk besluit in werking wordt gebracht.

Algemeen wenschte men nu op te komen tegen een dergelijken gang van zaken.

Erkennende het goed recht van het opperbestuur om, bij verschil van meening tusschen gouverneur en Staten, zelf de regeling ter hand te nemen, het gebruik, dat thans van het desbetreffende artikel van het regeeringsreglement wordt gemaakt, is naar de meening van de meerderheid der leden, die aan het vooronderzoek deelnemen, in lijnrechten strijd met het beginsel van de instelling van een vertegenwoordigend lichaam in dit gebiedsdeel.

Schreef de gouverneur eenmaal „geen willoos instrument te willen zijn van het departement van koloniën", alle leden hier aan het woord achten de Koloniale Staten evenmin geroepen tot het sanctionneeren van regelingen, op boven aangegeven wijze door bestuur en opperbestuur ingevoerd.

Zou in deze een ander standpunt ingenomen moeten worden, het ware beter een streep te halen door het regeeringsreglement; dan zou men ingevolge de eigen woorden van den gouverneur „het voordeel genieten, dat men zich niet meer behoeft te beklagen over koloniale autoriteiten" (koloniale Staten) die zich het recht aanmatigen om een eigen inzicht te bezitten en dan zou er geen vrees meer behoeven te bestaan voor verschil van meening, met de daaruit voortspruitende wrijving en onaangenaamheden".

Bedoelde leden wenschen zoo nadrukkelijk mogelijk te doen uitkomen, dat zij zich verzetten tegen den dwang om, bij de beoordeeling van maatregelen in het belang van land en volk, de zaken te zien door den bril van Bestuur en Opperbestuur.

Zij hebben daarom overwegend bezwaar door goedkeuring van dit ontwerp mede de verantwoordelijkheid te aanvaarden van een bestuursdaad, die door hen wordt afgekeurd, als strijdig met de belangen die zij geroepen zijn te behartigen.

Zij stellen zich voor dit standpunt te blijven handhaven ten aanzien van alle wijzigingen van verordeningen, noodzakelijk geworden door het Koninklijk Besluit, regelende de verdeeling van Suriname in district en het districtsbestuur.

De overige leden, hoewel ten aanzien van voorafgaande gevallen het gevolgd „Koninklijk-besluitensysteem" niet goedkeurend, kunnen zich in casu niet stellen op dit door de hiervoren bedoelde leden ingenomen standpunt. Zij meenen, dat bij verschil van inzicht tusschen gouverneur en Staten als het onderhavige een hoogere instantie ter gemist niet kan worden en, nu de Kroon in deze een beslissende uitspraak heeft gedaan, de Staten zich daaraan dienen te onderwerpen. Zij betreuren het dat nog niet is tot stand gekomen de herziening van het regeeringsreglement, waardoor bedoelde instantie zou komen te berusten bij de Staten-Generaal in Nederland".

Het verwerpen van de onderwerpelijke verordening op grond van het feit, dat de regeling, die de Koloniale Staten niet wenschten te aanvaarden, bij Koninklijk Besluit werd afgekondigd, achten zij niet het juiste middel om hunne afkeuring over het bestaand stelsel te uiten en voorts van geen practische beteekenis om tot verbetering te komen. Zij meenen dat, nu het Koninklijk Besluit bestaat, de aangeboden verordening op zichzelf beschouwd moet worden en, daar deze geen aanleiding tot critiek levert, hebben zij geen bezwaar aan de totstandkoming mee te werken.

* * *

In de vergadering van het Kon. Ned. Aardrijkskundig Genootschap, Donderdagavond, 29 September, in de Koningszaal van Artis gehouden, heeft de heer R. IJzerman een lezing met lichtbeelden gehouden over de expeditie naar het Wilhelminagebergte in Suriname, waaraan hij als geoloog heeft deelgenomen. Wij hebben de lezing niet kunnen bijwonen en moeten onze lezers verwijzen naar de verslagen in de dagbladen. In het verslag in de *„N. R. Crt."* van 30 September, Avondblad D, trok een opmerking van de redactie onze aandacht.

De heer IJzerman vertelde dat de tocht werd voortgezet langs de Lucie-rivier, stroomaf, naar de samenvloeiing van de New River en de Boven Corantijn die ook wel Curuni genoemd wordt. Men verrichtte een stroommeting van beide rivieren, om uit te maken, welke de grootste is. Het was noodig de New River ruim een dagreis op te varen, om boven de talrijke eilanden en versnellingen bij de monding te komen. Op 16 en 17 September '26 werden beide rivieren gelijktijdig gemeten. De New River bleek één-driekwart maal zooveel water af te voeren als de Corantijn; de New River is dus de hoofdrivier.

Hierbij teekent de redactie van de *„N. R. Crt."* het volgende aan:

„Dit resultaat is van belang met het oog op de vraag of de grens tusschen Suriname en de Britsche buurkolonie de New River is dan wel de Curuni".

Of ook de Regeering dit van belang acht? Dat zal wel spoedig moeten blijken.

* * *

Over het Zendingsfeest der Evangelischen Broedergemeente, op 28 September te Zeist gehouden, ontleenen wij aan *„De Telegraaf"* van 30 Sept. het volgende:

„Welke boodschap gaf Suriname mij mede aan Nederland?" Over deze vraag sprak rector H. Steinberg uit Hernnhut op den jaarlijkschen Zendingsdag, die te Zeist gehouden werd. Teruggekeerd van zijn jongste inspectiereis door West-Indië, waar hij ruim 7 maanden niet minder dan 4000 K.M. te land en te water aflegde, gaf spr. op levendige wijze verslag van zijn indrukken en ervaringen, in stad en binnenland opgedaan. De boodschap, die Suriname als geheel aan het Moederland te brengen heeft, luidt: zend menschen, zend groot kapitaal. Een machtige strijd moet in Suriname ingezet worden tegen de voortwoekering van het bosch. Waar in 1830 nog bloeiende plantages waren, daar heeft het oerwoud, stil, maar onweerstaanbaar, alle sporen van vroegere cultuur weggevaagd. Suriname is op weg terug te keeren naar den toestand van 1650. Wel hebben de voorstellen van den ondernemingsraad nieuwe hoop gewekt. Men had het gevoel, als zou het diepste punt van verval gepasseerd zijn. Maar ingrijpende veranderingen bleven tot nog toe uit. De West moet weer naar den landbouw terug. In verband met het missiewerk onder de Britsch-Indische bevolking, wijst spr. op de noodzakelijkheid van de medewerking van vrouwelijke hulpkrachten. Vooral de moreele verzonkenheid van het Indische kind, eischt liefdevolle verpleging en algeheele toewijding. De degradeerende invloed

LIJST VAN ADRESSEN

ten behoeve van Repatrieerenden

(*Vervolg*).

OPTICIENS
P. W. Hiele, L. Jansstraat 27, Utrecht.
C. v. Monsjou, Valkenboschplein 19, Den Haag.

PASSAGE-BUREAUX
Crans & Co., Plein 22a, Den Haag.

PARAPLUIE-MAGAZIJNEN
Kalker's Modemagazijn, Kalverstr. 100, Amsterdam.
A. Querelle, Schoolstraat 10, Den Haag.

PARFUMERIEEN
A. C. Kruller-Pel, Fred. Hendrikl. 258, Den Haag.

PIANOHANDELAREN
G. Elshove, L. v. Meerdervoort 427, Den Haag.
L. Jacobi, Regentesselaan 123, Den Haag.

POELIERS
P. van Beek, Spui 181a, Den Haag.

PORSELEIN EN AARDEWERK
C. Hoying, Spuistraat 20, Den Haag.

POSTZEGELHANDELAREN
J. K. Rietdijk, L. Poten 15a, 's-Gravenhage.
G. Rootlieb, Heerengracht 8, 's-Gravenhage.

RECHTSKUNDIG INCASSO-BUREAU
v. d. Geer, W. de Withstraat 79, Den Haag.

RESTAURANTS
Rest. Duinoord, Sweelinckplein, Den Haag.
Rest. Promenade, Oude Schev. weg 21, Den Haag.
Rest. de Twee Steden, Buitenhof, Den Haag.

SCHOENMAKERS
F. v. d. Broek, v. Aerssenstraat 61a, Den Haag.
A. J. Linneweever, Westeinde 32a, Den Haag.

SIGARENHANDEL
F. H. C. Vlietstra, Fahrenheitstraat 224, Den Haag.

STAALWAREN
J. A. Schlette, Willem de Zwijgerlaan 50, bij Fred. Hendriklaan, Den Haag, Telefoon 50888.

STOOMERIJ EN OPPERSERIJ
Snel Opperserij A.S.O., Azaleastr. 126, Den Haag.

STOOMVAARTLIJNEN
Kon. Paketvaart Mij., Amsterdam.
Rotterdamsche Lloyd, Rotterdam.

STUCADOORSWERKEN
L. Ph. Bisschops, Sassenheim.

TANDARTSEN
Jac. Schijff, Stadhoudersplein 102, Den Haag.
J. van Veen, Weimarstraat 27, Den Haag.

TEHUIZEN VOOR KINDEREN
Kl. Opvoedingstehuizen, Pr. Mauritsplein 23, Den Haag.
Tokuni, Amersfoort.
Zandbergen, Amersfoort.

TEHUIZEN INDISCHE BEDIENDEN
Persinggahan, v. Boetselaerlaan 2, Den Haag.

TOKO'S
Toko Bogor, Suezkade 12—12A, Den Haag.

TRICOT-GOEDEREN
Iserief & Co., Veenestraat 16, Den Haag.

UITZENDING VAN DINERS
Maison Blom, 2e Schuytstraat 77, Den Haag.

VEILINGZALEN EN VERKOOPHUIZEN
Kunstzaal Erica, Oude Schev. weg 25, Den Haag.
Verkooplokaal Pot, Gr. Hertoginnelaan 103, Den Haag.

VERMAKELIJKHEDEN
Dierentuin, Benoordenhoutscheweg, Den Haag.
City Theater, Veenestraat, Den Haag.

VERVERIJEN
Lederverffabriek „De Admiraal", Amsterdam.

VERZEKERINGEN
's-Grav. Rijwielverz. Mij., Conradkade 56, Den Haag.
Onderl. Levensverz. Eigen Hulp, Kortenaerkade 3, Den Haag.

VLEESCHHOUWERIJEN
H. J. M. van Duyne, Keizerstraat 165, Scheveningen.
P. van 't Riet & Zn., Obrechtstraat 177, Den Haag.
Verwoerdt, Heerenstraat 11, Voorburg.

WASCH- EN STRIJKINRICHTINGEN
Gebr. Smeele, Haagweg 499, Loosduinen.

van het kinderhuwelijk inzonderheid, maakt vrouwendienst in het zendingswerk onmisbaar.

In de middagvergadering sprak o.a. Dr. Mr. P. H. G. van den Helm, oud-gouvernements-secr., over „Zending en Welvaart". [1]) Beide sluiten elkaar niet uit, aldus spr., maar de geestelijke verheffing, die de zending brengt, verhoogt tegelijk de maatschappelijke welvaart. Waar het christendom in de zielen werkt, verbreedt zich ook het cultureele leven. De zending van de Broedergemeente bezat in Suriname vanaf haar oprichting een goed rendeerend economisch bedrijf (de zaak Kersten en Co.), die den zendingsarbeid in de zware oorlogsjaren financieel voor den ondergang bewaard heeft. Zoo zijn in de missie v. d. Broedergemeente Zending en Welvaart steeds te zamen behartigd. Ligt daarin niet een aanduiding van de oplossing van het Suriname-vraagstuk, dat al brandender wordt? Spr. bepleitte aansluiting van elke poging tot vermeerdering van economischen bloei in Suriname aan het maatschappelijk werk der Broedergemeente. Met klem drong Mr. van den Helm aan op algeheele reorganisatie van het onderwijs. In de stad vakscholen; in het binnenland landbouwscholen. Verder wees spr. op het groot belang van subsidie aan het zendingswerk der Broedergemeente, die zooveel doen kan, om de resultaten van de vakopleiding vruchtbaar te maken voor den socialen en maatschappelijken opbouw van Suriname. Op indrukwekkende wijze sprak rector Steinberg verder over zijn persoonlijke indrukken van het arbeidsterrein der Herrnhutterszending in Suriname.

* * *

Uit Suriname wordt ons een boekje toegezonden bevattende *Aardrijkskundige opstellen over Suriname*, verzameld door Johan H. Ferrier en F. Th. van Trikt, met een voorwoord van den heer W. de Hart.

Het boekje is ontstaan uit een gehouden dictaat van een ervaren leeraar en wij zijn het met den heer de Hart eens dat het zijn weg zal vinden niet alleen op de Surinaamsche scholen maar ook hier, als aanvulling van de leerboeken, die de aardrijkskunde van de koloniën behandelen. Het 32 bladzijden tellende boekje geeft niet alleen de gewone aardrijkskundige beschrijving, maar ook een overzicht van de welvaartsbronnen, waarbij de cijfers tot den jongsten tijd zijn bijgewerkt.

* * *

Over *„De voorgestelde Munthervorming en Suriname"* van zeer deskundige hand (I. Bos te Dordrecht) een artikel in de *„Economisch-Statistische Berichten"* van 28 September. De beschouwingen zullen zeker niet nalaten de aandacht van de regeering te trekken.

* * *

In *„De Vaderlander"* van 16 September schrijft de heer N. W. C. Brouwer over „Koloniaal Bewind" in Nederlandsch West-Indië. Daaruit het volgende:

...„Dat Nederlandsch West-Indië eerlang de eereplaats gaat innemen onder onze koloniën schijnt bijna zeker. Nederland's koloniale politiek zal zich, door den drang der omstandigheden, meer moeten richten op West-Indië. Als J. P. Coen zeggen kon, dat er in (Oost) Indië iets grootsch geschieden kon, wat gebeurd is, zoo is t.o.v. Nederlandsch West-Indië te zeggen: *„In Nederlandsch West-Indië ligt Nederland's koloniale toekomst"*.....

* * *

Over *„Duitsche bemoeienis met Suriname"*, in de tweede helft der 17de eeuw, schrijft de heer Fred. Oudschans Dentz in de N. R. Ct. van 2 October, Ochtenblad A. De pogingen om in Suriname een kolonie te stichten hebben toen tot niets geleid, maar het verhaal der onderhandelingen is zeer interessant.

[1]) De redactie ontving van deze voordracht een vrij uitvoerig overzicht, hetwelk in een der volgende Nrs. van het Kol. Weekbl. zal worden opgenomen.

Curaçao,

De Staatsbegrooting.

Wij ontleenen aan de persoverzichten betreffende het hoofdstuk Koloniën het volgende: vergeleken met 1927 is minder uitgetrokken *f* 225.133.— steun aan de geldmiddelen van Curaçao, en meer *f* 62.000.- voor militaire uitgaven ten behoeve van Curaçao.

Bij dit laatste dient in het oog te worden gehouden dat voor de dienstjaren 1926 en 1927 de ramingen van de militaire uitgaven voor 1925 ongewijzigd zijn overgenomen, in afwachting van de totstandkoming der reorganisatie van de militaire bezetting in verband met het voornemen om aan die bezetting de uitoefening van den burgerlijken politiedienst op te dragen. Dientengevolge is bij die ramingen nog geen rekening gehouden met de invoering der nieuwe militaire bezoldigingsregeling op 1 Februari 1925.

Was dit wel geschied, dan zou uit dien hoofde voor 1927 *f* 19.300.— meer uitgetrokken moeten zijn dan thans heeft plaats gehad.

Hollandsche Bank voor West-Indië.

Op de balans op 30 Juni 1927 komen de volgende posten voor:

Activa: Kassa en saldi bij bankiers *f* 1.045.42? (*f* 911.884), Buitenl. corr. *f* 1.088.771 (*f* 832.898), Effecten *f* 233.113 (*f* 166.223). Te innen wissels *f* 938.360 (*f* 141.752). Voorschotten tegen onderpand of borgtocht en saldi in rekening-courant *f* 3.331.058 (*f* 2.846.907); Debiteuren tegen accepten *f* 301.900 (—); Diverse rekeningen *f* 49.70? (*f* 312.402); Gebouwen en inventaris *f* 25.45? (*f* 24.728). Totaal *f* 7.013.782 (*f* 6.236.794).

Passiva: Kapitaal gepl. en volgestort *f* 1.000.000 (als v. j.); Reserve *f* 150.000 (*f* 125.000); Statutaire reserve *f* 50.000 (—); Deposito's en Saldi in rekening-courant *f* 5.366.582 (*f* 4.920.793); Geaccepteerd voor rekening van derden *f* 301.900 (—); Te betalen wissels *f* 14.331 (*f* 37.674); Diverse rekeningen *f* 58.304 (*f* 146.360); Dividend *f* 60.000 (—); Saldo op nieuwe rekening *f* 12.665 (*f* 6967).

Het dividend werd vastgesteld op 6 %.

Petroleum.

Een bijzondere medewerker van het Alg. Handelsblad heeft een vraaggesprek gehad met den heer Cohen, dir.-gen. der Shell Transport and Trading Co. Wij ontleenen daaraan het volgende:

„Hoe oordeelt u de petroleum-situatie in Latijnsch-Amerika?

— Het verloop van de productie-cijfers in Mexico heeft reeds het ongunstige effect van de onvriendelijke houding der Mexicaansche regeering tegenover het buitenlandsche kapitaal weerspiegeld. De daling van de Mexicaansche petroleum-productie blijft echter op de marktsituatie zonder effect, vooral omdat de productie in andere Latijnsch-Amerikaansche landen, welke de werkzaamheden van het buitenlandsche kapitaal niet belemmeren, in een snel tempo toenam. Ik denk hierbij in de eerste plaats aan Venezuela, welk land reeds een belangrijke factor op de petroleummarkt geworden is en in de naaste toekomst waarschijnlijk een nog veel belangrijkere rol zal spelen."

Het laatste is voor Curaçao zeer belangrijk.

Nonsens.

Het *Algemeen Handelsblad* deelt 8 Sept. l.l. in haar rubriek „Den bonten Winkel" het volgende mee:

„Curaçaosche mangelen." — „Curaçao is een heerlijk land" — zeide gouverneur mr. Brantjes. En het is in sommige opzichten ook een grappig land!

Een kleine kolonie, waar bijna iedereen familie van iedereen is. Wie in den Staatsalmanak eens het ambtenarencorps te Willemstad naslaat, zal constateeren hoe vaak dezelfde naam voorkomt. Wat eens bijna de rechtspraak ernstig in het gedrang bracht, toen de behandeling van een geding geen voortgang kon hebben, aangezien beklaagde verwant was aan op één na alle rechters.

Het was gelukkig een krijgsraad-zaak, zoodat er iets op kon worden gevonden, met gedetacheerde Oost-Indische officieren. Maar het geval typeert toch wel de gemoedelijkheid in een kleine kolonie.

Aruba.

De *Amigoe* schrijft:

„Wij hebben er reeds melding van gemaakt dat de Mexican Eagle zich op Aruba gevestigd heeft. Reeds is men bezig met het huren van huizen en aankoop van terreinen. Naar verluidt, is men voornemens de werkzaamheden op groote schaal aan te vangen. Superintendent van genoemde maatschappij is de heer Newton, die langen tijd in Mexico is werkzaam geweest.

Ook spreekt men van een raffinaderij. Enkele employé's van de „Lago" zijn naar de „Eagle" overgegaan."

La Cruz bevat de mededeeling, dat bij de „La- reeds 200 man in dienst zijn. Zoo zijn de omstandigheden voor den Arubaanschen werkmansstand wel zeer veranderd. En daarom, nu van emigratie naar Curaçao, Cuba en Venezuela geen sprake meer behoeft te zijn, wordt een beroep gedaan op den Curaçaoschen R. K. Volksbond, om zich de geestelijke en stoffelijke belangen ook van den Arubaansche werklui aan te trekken.

Intusschen is de naar Cuba om emigranten gezonden schoener onverrichterzake teruggekeerd. Men kon geen verlof krijgen om in Manzanillo menschen af te halen. Er wordt echter aan gewerkt, om dit nog in orde te krijgen. Het gaat den werklieden slecht op Cuba, zegt de briefschrijver in *La Cruz*.

Surinamers op Curaçao.

Wij lezen in de *N. R. Ct.*:

„Surinaamsche bladen publiceeren den laatsten tijd brieven uit Curaçao, waaruit blijken zou dat „iets niet in orde" zou zijn met de omstandigheden waaronder de Surinaamsche werklieden, die er in grooten getale heen zijn getrokken, zouden leven. De Surinamer dringt erop aan dat er uit Suriname een afgevaardigde naar Curaçao zal gaan om een ondezroek in te stellen."

En in de *Amigoe*:

„De „Surinamer" meldt, dat het blad „Suriname" een heel lang artikel had „Verzamelde berichten uit Curaçao", waarin de toestand onder de Surinamers alhier besproken wordt; verder een lang ingezonden stuk van een Surinamer op Curaçao getiteld: „Een waarschuwing uit Curaçao".

Ook „De West" vestigt de aandacht hierop en publiceert uittreksels van brieven onder het hoofd: „Wat is er gaande op Curaçao?"

„De Surinamer" concludeert daaruit, dat er iets niet in orde is en dringt er daarom bij het Kol. Bestuur op aan een betrouwbare enquête in te stellen. Het blad acht deze aangelegenheid van genoeg belang om zoo noodig een afgevaardigde naar Curaçao te zenden, om hier ter plaatse zelve een grondig onderzoek in te stellen.

„Men handele en drale niet," zegt het blad."

Werklieden van de Bovenwinden.

De „Georgetown", die van de Bovenwindsche Eilanden op *Curaçao*" aankwam, had wederom 119 passagiers aan boord, meest werklieden voor hier, waarvan enkele afkomstig van de Nederlandsche Eilanden, enkele van St. Barths en velen van St. Kitts. Zoo zachtjes aan loopen de Bovenwindsche Eilanden geheel leeg. *(A. d. C.)*

Scheepvaart.

Van Januari tot Juli 1927 zijn op Curaçao binnengekomen 2072 stoomschepen, metende 10766305 M³ netto en 1060 zeilschepen, metende 230567 M³. netto.

Circulatiewezen.

Onder het bericht van de benoeming der ministerieele commissie voor de regeling van het circulatiewezen in Curaçao plaatst de *Amigoe* dit naschrift:

„Zooals men ziet is de taak der Commissie van zeer ruime strekking en zijn bij de samenstelling groote belangen betrokken en erkend, n.l. de Bataafsche Petroleum Maatschappij en de K. N. S. M. Het heeft de aandacht getrokken, dat de regeling zonder Curaçaosche invloeden zal moeten worden gehouden. Waarschijnlijk vindt dit zijn verklaring hierin dat het wetgevend lichaam in Curaçao gehoord zal worden, voordat het ontwerp aan de Kamer zal worden voorgelegd.

Want, bij de Memorie van Antwoord, dd. 2 Nov. 1925, waarbij het Bestuur een toen bij den Koloniale Raad aanhangig ontwerp tot herziening van het Reglement van de Curaçaosche bank introk, heeft het Bestuur verklaard, dat bij de regeering het voornemen bestond om op het voetspoor van de regelingen van de Nederlandsche en de Javaansche Circulatiebanken ook de inrichting en de werkkring van de West-Indische Circulatiebanken bij de wet te doen regelen. Het Bestuur deelde toen tevens mede, dat het in de bedoeling lag, om de vereischte wetsvoordrachten, alvorens die bij de Staten-Generaal aanhangig te maken, vooraf aan het Wetgevend Lichaam in Curaçao ter beoordeeling voor te leggen."

Uit den Verren Vreemde

Kongo.

Een 3-tal jr. geleden bezochten wij het groote museum van Tervueren en gaven toen te dezer plaatse een verslag, waarin wij over land en volk van Kongo uitweidden. De nu pas verstreken zomer is door hen, die in België niet moede worden om aandacht, meer aandacht voor de Afrikaansche kolonie op te roepen, tot een propaganda-seizoen voor Kongo gemaakt, in verband met het feit, dat het 50 jaren geleden was sedert Stanley zijn tocht dwars door Afrika, van O. naar W., volbracht. Wij hebben in Juni hierover gesproken. En wij maakten destijds ook al even gewag van een toen verschenen werk over Kongo, van Mr. Louis Franck, met de toezegging, op dit boek nader terug te zullen komen. Intusschen kwamen onderwerpen van actueel belang de rubriek vullen en zoo heeft de zomer al reeds weer afscheid genomen, voodat wij heden tot uitvoering van ons voornemen komen.

Het in de serie „Cultuur en Wetenschap", bij de N.V. De Centrale Boekhandel te Brugge, in gemeenschap met de Leidsche Uitgeversmaatschappij te Leiden, verschenen boek *Congo, Land en Volk*, is al dadelijk merkwaardig voor den persoon van den schrijver en door de taal waarin het geschreven is. De heer Franck noemt zich Minister van Staat, Oud-Minister van Koloniën, thans is hij President van de Nationale Bank van België. Zijn boek is, voor zoover ons bekend, het eerste uitvoerige, zelfstandige werk over de Belgische kolonie in het Vlaamsch geschreven, waarbij wij niet vergeten, dat reeds lang voor het Museum te Tervueren een goede Volkenkundige gids in het Vlaamsch bestaat.

Het werk van Mr. Franck wil een volksboek zijn. Het is dit, doch zonder daarom aan wetenschappelijke waarde in te boeten. Het geeft in ongeveer 330 blzn. klein formaat zóó veel, dat het niet alleen in de Vlaamsche volksbibliotheek, doch ook onder de werken ter raadpleging voor practijk en studie een eervolle plaats verdient.

Schr. beschouwt de kolonisatie zoowel voor de Europeesche volken van welke zij uitgaat, als voor de volken, die uit de versteening tot leven gewekt worden, als een zegen.

„De bedolven en onbekende schatten van het land worden ontdekt en ontgonnen. Een nieuwe tijd, nieuwe voorspoed breken aan. De ambtenaar, de missionaris en de dokter vinden hun weg in de wildernis. Een volk, dat sedert eeuwen sliep, ontwaakt.

Langs een, dikwijls zwaren lijdensweg, werkt de moderne kolonisatie voor beschaving en menschelijkheid bij de gekoloniseerde volken.

De geschiedenis van het ontstaan en de ontwikkeling tot heden van Kongo, met het aandeel dat Koning Leopold II daaraan heeft gehad, neemt, 't spreekt van zelf, een ruime plaats in, waarbij groote bewondering voor de geestkracht en de volharding van den stichter van den Kongo-vrijstaat, nadien de Belgische kolonie, wordt uitgesproken.

De beschrijving van oerwoud, savane, bergland, geeft Schr. op een wijze, die wij in geen Fransch werk geëvenaard weten.

Wat hij over de inlandsche bevolking en haar groepeering zegt, herinnert aan hetgeen in de studiën van Dr. J. Maes samengebracht is, waaruit ook door ons werd geput toen wij 't hier eerder over het Midden-Afrikaansche gebied hadden. Maar hij vlecht ook hierdoor toch eigen opmerkingen, want de heer Franck spreekt uit eigen ervaring, daar hij tweemaal in de binnenlanden van Kongo gereisd heeft.

Het komt hier en daar nog al eens voor, dat hij de door Nederland in Oost-Indië toegepaste politiek bij zijn beschouwingen te pas brengt. Omgekeerd lijkt 't ons, dat voor hen, die politiek, handel en landbouw in onze koloniën te besturen en te leiden hebben, in menig opzicht iets te leeren valt uit hetgeen de oud-minister, president van de Nationale Bank ten beste geeft.

Wordt men herhaaldelijk getroffen door mededeelingen, beschrijvingen, opmerkingen, die precies zoo over onze Oost gezegd zouden zijn, dit is ook het geval waar hij „het leven der blanken" bespreekt.

„Niemand heeft in Congo geleefd of hij denkt met genoegen terug aan zijn Afrikaanschen tijd, ook toen alles er nog niet zoo modern toeging.

Wat is wel de aantrekkingskracht van dit leven?

Het is een werkzaam leven, een leven waarin men gedurig moet aanpakken, durven en doen,

maar dat ook de vrucht van goeden arbeid onder uwe oogen laat rijpen.

Het is een leven met altijd nieuwe toestanden en nieuwe vraagstukken. Het is, voor de meesten, een openlucht leven; dus gezond en aangenaam, zonder andere gevaren dan de gevolgen van onmatigheid en onvoorzichtigheid.

Maar om een succes te worden, eischt het koloniale leven schrandere koppen, mannen gezond van hart en geest, met wilskracht en voortvarendheid.

Sukkelaars, zwakkelingen, kerels die in Europa door vele netten zijn gevlogen, gehavend naar gezondheid en karakter, moet men niet naar Congo sturen. Meestendeels gaan zij er definitief ten gronde. Van die soort zijn er eilaas te vinden; maar zij zijn een schadepost voor de gemeenschap, een dood gewicht voor zich zelven.

De besten zijn alléén goed genoeg voor de kolonie."

Dit citaat geeft tevens een denkbeeld van den levendigen stijl waarin dit boek geschreven is.

Over het bestuur der kolonie, in het moederland en ter plaatse, over de economische politiek, waarbij het vervoer, het regiestelsel, de groote concessies, over den Europeeschen landbouw, de tropische plantages en den Inlandschen landbouw, over den godsdienst, het onderwijs en de beoefening der wetenschap, wordt heel veel belangwekkends en leerzaams gezegd, ook nog voor hem, die meent hiervan al wel wat te weten stippen wij dit maar even aan, aan enkele andere hoofdstukken ontleenen wij nog eenige gegevens.

Als handelsartikelen nemen bij de cultures vooraanstaande plaatsen in palmnoten, palmolie, kopaal (harst), ivoor, cacao, katoen, huiden, rubber — hoewel in teruggaande hoeveelheid —, en op 't achterplan vezels, hout, koffie, rijst, tabak. De mijnnijverheid voert koper, diamant, goud, tin, cobalt uit. Kongo heeft het wereldmonopolie van de radiumproductie. IJzer en steenkool worden voor eigen gebruik gewonnen.

Bij den import is België tijdens den oorlog door andere landen verdrongen en het heeft nadien de vroegere plaats nog niet weten te heroveren, zijn aandeel is ten naastebij slechts 50 pCt.

Wanneer het in 1921 vastgestelde programma voor den spoorwegaanleg volledig zal zijn afgewerkt — en het schiet goed op — zal het spoorwegnet der kolonie meer dan 5000 K.M. zijn. Het autovervoer bewijst daarnaast diensten voor personen-, producten- en postvervoer. De scheepvaart is van groote beteekenis. Op alle ijzeren wegen en in de werkplaatsen wordt ruimschoots gebruik gemaakt van Inlandsch personeel.

Uit de Belgische politiek voor de Inlanders halen wij dezen zin aan:

„Het is ten slotte het heilig recht van den inboorling, dat zijn land bestuurd worde in zijn belang, dat versmolten is met het onze, en naar zijn karakter en op die basis worde opgevoerd tot hooger beschaving."

12674 Europeanen waren in Congo gevestigd op 1 Januari 1925. Voor hen was de gezondheidstoestand zeer voldoende en hij was nog voortdurend verbeterend.

De hygiëne der Inlanders blijkt de grootste van alle bekommernissen en van alle moeilijkheden. Onder de plagen is voorzeker wel de slaapziekte de ergste. Zij is door den aard der bacil veel lastiger te bestrijden dan malaria, gele koorts of frambosia. Uit het boek van Mr. Franck blijkt hoe men tegen de ziekte te velde trekt en hoe zoodoende wel gunstige resultaten verkregen zijn, maar talloos is nog 't cijfer der ongelukkige slachtoffers.

Daarnaast zijn er vele aangetasten door malaria, syphillis, frambosia, enteritis, wormziekte enz.

De georganiseerde geneeskundige dienst wordt geleidelijk uitgebreid en meer vervolmaakt. De organisatie heeft tot doel de massale verbetering van den hygiënischen toestand. Haar methode is den blanken dokter tot den leider te maken van een heel vendel blanke en zwarte assistenten dat stelselmatig werkt en zoo diep mogelijk ingrijpt.

Berichten der Afdeelingen.

Afdeeling Amersfoort.

FILM NEDERL. HANDEL MIJ.

Op Woensdag 28 September jl. werd de ons zoo welwillend afgestane film van de Nederlandsche Handel Maatschappij te onzent afgedraaid. Ons bestuur meende niet beter het schoone doel onzer Vereeniging te kunnen bevorderen, dan door deze film, die een belangrijk deel van het **Indisch Bedrijfsleven** op het doek brengt, in breeden kring te vertoonen.

Zoo werden in de middaguren van dien dag de leerlingen van het Gymnasium, de Rijks Hoogere Burgerschool, de Hoogere en Middelbare Handelsschool, de Mulo-school en de Rijks-Kweekschool voor Onderwijzers en Onderwijzeressen in de gelegenheid gesteld tegen een uiterst klein entree, de bijzonder geslaagde projecties te volgen van de beelden, welke door den heer W. Mullens, directeur van de Haghe Film te 's-Gravenhage opgenomen waren van de Suiker-Industrie, de Suiker-afscheep en de Theecultuur.

De jongelui konden zich daarbij vergewissen van de groote en onbegrensde mogelijkheden, welke Nederlandsch-Indië hun bieden kan bij het zich voorbereiden voor het zoeken van een carrière in onze tropen.

Des avond werd de film vertoond voor de leden van onze afdeeling met hunne huisgenooten en belangstellenden, zoomede voor de leden en hunne dames van de Nederlandsche Maatschappij van Nijverheid en Handel, Departement Amersfoort, welke Maatschappij tot samenwerking met onze afdeeling door het bestuur was uitgenoodigd.

Onze voorzitter, de heer E. Roodhuyzen, heette met een aanvangswoord de talrijk opgekomenen welkom en wees er op hoe door de jongste uitvindingen der techniek Nederlandsch-Indië steeds nader tot ons Vaderland werd gebracht. Stoomkracht, telegrafie, fotografie, vliegkunst en radio hebben langzamerhand het afstandsbegrip doen vervagen en bijna tot een minimum teruggebracht.

De film nu doet Indië voor ons leven en wij kunnen ons er van vergewissen, welk een enorm werk de Hollandsche energie te zamen met de Indische werkkracht heeft verricht, welke prachtige resultaten door goed geleide samenwerking tot heil van land en volk, tot verhooging van beider welzijn werden bereikt.

Daarom betreurde onze voorzitter het ten zeerste, dat in den laatsten tijd „politieke elementen in Ned.-„Indië opstonden, die door hun onrijp en onguur bedrijf „— opgestookt van buiten onze grenzen — trachtten het „mooie gebouw der Indische Industrieele-, Landbouw- „en Handelsontwikkeling neer te halen en te vernielen."

De Nederlandsche Handel Maatschappij deed een goed werk om deze film als een voorbeeld van de wijze waarop in Indië gewerkt wordt, aan de Vereeniging „Oost en West" af te staan. Onze afdeelingen kunnen ons volk dan eens laten zien, van hoeveel belang de samenwerking van ijverige en naarstige elementen in de Indische samenleving is en het kan niet anders of alle Nederlanders moeten daarbij doordrongen worden van de overtuiging hoe noodig het is er bij onze Regeering steeds op te blijven aandringen zich schrap te zetten tegen de bovenbedoelde personen en organisaties, die slechts willen afbreken wat anderen in noesten arbeid opgebouwd hebben en die zelf niet bij machte zijn, noch door ontwikkeling, noch door praktisch kunnen, noch door organisatievermogen om in de verste verte te kunnen benaderen, laat staan bereiken, wat door de goedwillende Nederlandsche en Indische krachten is gewrocht.

Het behoeft ter nauwernood eenige vermelding, dat de film-vertooning aller voldoening opwekte, waar de geheele suikercultuur van af het openleggen van onafzienbare velden, het plantklaar maken, het planten, verzorgen en oogsten van het rietproduct tot en met de suikerfabricatie in de fabriek werd gedemonstreerd. Vervolgens werd de afscheep van het product op het doek geprojecteerd en betreurden wij het alleen maar, dat niet op de zakken suiker het merk van een Nederlandsche suikerfabriek werd gedrukt, als bewijs van het feit, dat onze heerlijke Indische rietsuiker — niet slechts in het verre Oosten — maar ook in Nederland wordt gedetailleerd en verkocht, hetgeen zooals bekend is, bijna niet geschiedt.

Ten slotte werd ons ook een blik gegund in de zoo belangrijke Thee-Cultuur en vertoonde ons de Film verschillende stadia, welke moeten worden doorloopen voordat het geurig vocht 's middags en 's avonds in onze kopjes kan worden geschonken.

Een woord van oprechten dank is hier op zijn plaats aan de Directie der Nederlandsche Handel Maatschappij, die zulk een juist inzicht heeft getoond in het groote belang, hetwelk Nederland heeft in het bevorderen en tot verdere ontwikkeling brengen van Indische Industrie, Landbouw-Nijverheid en Handel, door aan „Oost en West" deze filmwerken ter beschikking te stellen.

Ons Bestuur kan met volle overtuiging en met warmte de andere Afdeelingsbesturen opwekken om — desnoods met eenige geldelijke opoffering — deze films niet alleen aan hunne Leden, maar ook aan belangstellenden in zoo wijd mogelijken kring te vertoonen.

E. H. BERGSMA
Secr.

Afdeeling Apeldoorn.

Het spijt ons, dat we in ons vorig bericht vergeten hebben te vermelden, dat de Woensdagavond-voorstelling der Petroleumfilm bijgewoond werd door Burgemeester en Wethouders en de Donderdagavond-voorstelling door den Secretaris der gemeente.

Op de receptie bij gelegenheid van het 50-jarig bestaan der K. H. B. S. was ons afdeelingsbestuur ook vertegenwoordigd.

De 2e Gezelschapsreis naar het Koloniaal Museum te Amsterdam is vastgesteld op Maandag 31 October. Vertrek uit Apeldoorn 8.20 uur; vertrek uit Amsterdam, bij voorkeur 15.45, of als de meerderheid liever wil 20.43. Kosten f 5.— voor leden, begunstigers en huisgenooten; voor andere belangstellenden f 5.30.

Schriftelijke aangiften uiterlijk 22 dezer bij den Secretaris en bedrag storten op postgiro 93038 van den heer C. Baars, Apeldoorn of per postwissel ook uiterlijk 22 Oct.

Films Nederl. Handel Mij. op 9 November in het Centraaltheater (Directeur de heer E. Bruins):

Suikeronderneming: Wonopringgo, Java;
Suiker-afscheep: Pasoeroean, Java;
Theeonderneming: Pematang Siantar, S.O.K.

Opgenomen in 1927, door de „Haghe-film-fabriek", (Willy Mullens), die ook de films der Bataafsche Petroleum Mij. opnam. Houdt dezen avond open. Zegt het voort! Brengt een lid aan!

HET BESTUUR.

Afdeeling 's-Gravenhage.

FILM INDISCHE BEDRIJVEN.

Het Bestuur van de afd. 's-Gravenhage van de Vereeniging „Oost en West", in samenwerking met het Koloniaal Instituut, organiseert voor leden en belangstellenden op 19 October a.s. de eerste van haar bijeenkomsten, zooals zulks gedurende elk winterseizoen geschiedt.

Op dien datum zal in het Gebouw voor K. en W. een voorstelling worden gegeven, betrekking hebbende op eenige Indische bedrijven.

De Secretaris,
J. C. BAUDOIN.

Afdeeling Nijmegen.

FILM NEDERL. HANDEL MIJ.

Zaterdag 15 October, 15 uur, in het Olympiatheater, Lichtstraat, zal de film van de Ned. Hand. Mij. voor leden en begunstigers der afdeeling draaien.

De opname is van de Haghe Film, Directeur W. Mullens te 's-Gravenhage, en geeft achtereenvolgens:

1e. Het bedrijf van een suikerfabriek der N. H. M.
2e. Het bedrijf der afscheep- en commissiezaak voorheen J. F. Esser.
3e. Het bedrijf der thee-onderneming „Permanangan" van het Ned. Ind. Land Syndicaat.

Uw opkomst in grooten getale zal op hoogen prijs worden gesteld, eveneens het aanwerven van nieuwe leden.

Een dezer dagen zal het Bestuur U een volledig programmaboekje met andere waardevolle gegevens doen toekomen.

Barbarossastraat 48.

De Secretaris,
GESCHER.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur.

L'ACTION COLONIALE DE LA FRANCE.

Mededeeling aan de leden, dat de afdeeling 's-Gravenhage in samenwerking met de Vereeniging Holland-Frankrijk hen uitnoodigt tot het bijwonen van eene lezing: „l'action coloniale de la France", te houden door den heer Homberg, Directeur de la Banque de l'Indochine op den avond van Vrijdag den 28sten October a.s. ten 8.30 ure in de Groote zaal van het Hôtel „De Twee Steden" te 's-Gravenhage.

Kaarten zijn verkrijgbaar aan het Secretariaat van het Hoofdbestuur, Heulstraat 17, en kunnen op aanvraag toegezonden worden.

Van de Redactie.

Wegens afwezigheid van de red. moest in dit Nr. de rubriek Kunst, Kunstnijverheid enz., achterwege blijven.

Van het Informatie-Bureau:

DIENSTPLICHT IN NED.-INDIE.

S. Alberda, oud Luit-Kol. Inspecteur van het dienstplicht- en reservepersoneel in Ned.-Indië, zal gaarne adviezen geven in zake den dienstplicht in Ned.Indië, vanaf 1 Nov. '27, Laan van Meerdervoort 621.

Bij voorkeur te spreken Dinsdag en Vrijdag v. 2—4 u.

BESTEMD VOOR UITZENDING NAAR NED.-INDIE.

A. F. Rombouts, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O. in N.-I.; Dwarskade 15, Roosendaal.
H. Verkerke, Idem als voren; Hofstraat 19, Tholen.
Th. van der Sloot, Idem als voren; Plataanstraat 48, Haarlem.
R. v. d. Klip, Idem als voren; Acaciastraat 20, Leiden.
H. Th. M. Leeman, Onderwijzer 2e kl. bij het M.U.L.O. in N.-I.; Generaal Cronjéstraat 133, Haarlem.
E. G. A. M. Janssen, Onderwijzer 2e kl. bij het O.L.O. in N.-I.; Rembrandtstraat 35, Nijmegen.
Dr. W. L. Groeneveld Meijer, tijd. Ambtenaar ter beschikking van den Directeur van Gouvern. Bedrijven, Frankenslag 39, 's-Gravenhage.
Ir. B. Markus, Assistent b. d. Afd. Nijverheid van het Departement van Landbouw, N. en H., Laakkade 80, 's-Gravenhage.
Dr. P. Voorhoeve, Ambtenaar ter beoefening van de Indische Talen, Boulevard Bankert. 40, Vlissingen.
C. F. Plasschaert, Onderwijzer 2e kl. b. h. O.L.O., Hoofdplaat.
M. F. M. van Klooster, idem als voren, Grietstraat 11, Utrecht.

INDISCHE AMBTENAREN MET VERLOF:

F. F. J. M. K. R. Brulez, Ingenieur 2e kl. bij den P.T.T.-dienst; p/a. Frau Schüller, Stockkampstr. 40, Dusseldorf.
C. L. Rundberg, Hoofdopzichter bij den Waterstaat en 's Lands B.O.W.; Franklinstraat 104, 's-Gravenhage.
Mej. E. J. C. M. ten Brummeler, Onderwijzeres der 3e kl. bij het O.E.L.O.; p/a. Ned. Handel Maatschappij te 's-Gravenhage.
E. P. J. Wehmann, Gedipl. analist 1e kl. bij den dienst der Volksgezondheid; p/a. H. Geerts, Neuweg 116, Hilversum.
N. W. Bastiaans, Controleur bij den dienst der Zoutregie; Voltastraat 60, 's-Gravenhage.
A. Michielsen, Inspecteur van Financiën; Ginnekenweg 37, Breda.
E. C. Otto, Gouvernements-arts bij den dienst der Volksgezondheid; p/a. Mevr. Canter-Visscher, Ruysdaelstraat 102, Amsterdam (Z.).
G. J. van Maarseveen, Controleur bij den dienst der Opiumregie; Frans Halsstraat 9, Haarlem.
C. Daubanton, Idem als voren; p/a. den heer Gutteling, Wilhelminapark, Utrecht.
A. J. L. Couvreur, Gouverneur van Celebes en Onderhoorigheden; Utrechtschestraat 53, Arnhem.
J. de Graaf, Hoofdverpleger b. d. Hospitaaldienst, Drossestraat 21, Haarlem.
W. de Jong, wnd. Controleur 1e kl. b. d. P.T.T.-dienst, Kerkstraat 341, Wolvega.
M. Snijders, Leeraar b. d. Koning Willem-III-school te Weltevreden, Sophialaan 25, Baarn.
J. M. Vellinga, Controleur 1e kl. b. h. Binnenlandsch Bestuur op Java en Madoera, Koningslaan 15, Utrecht.

MET PENSIOEN.

Mr. J. C. L. Cambier, Lid v. d. Raad van Justitie te Batavia, p.a. familie Mathol en Cambier, Buitenhof 40, 's-Gravenhage.
J. J. van de Giessen, wnd. Bouwkundig Opziener b. d. Ombilinmijnen, Joan Maetsuyckerstraat 60, Den Haag.
C. M. N. Hummelgens, Assistent-resident van Grobogan (Semarang), P. Bothstraat 10, 's-Gravenhage.
C. Schultz, Resident, Pension Heger, Juliana van Stolberglaan 46, 's-Gravenhage.
H. J. van Wijk, Griffier 1e kl. b. d. Landraden te Palembang, Cypresstraat 128, 's-Gravenhage.
B. Teensma, Majoor-titutair der Infanterie, Princessekade 47, Haarlem.
J. W. de Bruïne, idem als voren, Van Aerssenstraat 166 's-Gravenhage.
G. H. A. G. Gallas, 1e Luitenant der Infanterie, Laan van Meerdervoort 7e, Den Haag.
Dr. C. A. H. Waar, Officier van gezondheid 2e kl., Zeestraat 58a, 's-Gravenhage.
S. Alberda, Luitenant-kolonel der Infanterie, Laan van Meerdervoort 335, Den Haag.
P. P. Rüdinger, Onderluitenant der Infanterie, Gaildorf (Württemberg, Duitschland).
J. van Braam Morris, Kolonel-titulair der Infanterie, Laan van Meerdervoort 781, 's-Gravenhage.
P. J. M. Smith, Luitenant-kolonel der Infanterie, Obrechtstraat 279, 's-Gravenhage.

Mutatiestaat van 28 Sept. tot 5 October.

Nieuwe Leden: Geïntroduceerd door:

de Jong, Student, Leiden, Aalmarkt 15. f 2.50	Secretaris Afd. Leiden.
Pesman, Gep. Officier van Gezondheid, Haarlem, Verspronckweg. f 5.—	Secretaris afd. Haarlem.
van Haalen, Nijmegen, Varkensmarkt 36. f 5.—	Secretaris afd. Nijmegen.

Rectificatie: C. F. Kruisinga, Gepens. Kapitein-Luitenant ter Zee, Apeldoorn, Louisalaan 14. f 5.—.

Nieuwe Begunstigers:

Mevrouw H. Dormaar—Jongeling, Utrecht, Stadhouderslaan. f 2.50	Mevrouw L. P. van der Wyk—van de Haar, Secretaresse der Afdeeling Utrecht.

Adresveranderingen:

D. J. W. J. Kluiver, Voorzitter van het Nederlandsch-Indonesisch Verbond, Leiden, van: Hooigracht 20 naar: Rijnsburgerweg 77.
W. H. Rassers, Leiden, van: Plantsoen 109a naar: Nieuwstraat 36.
Brinkman, Indoloog, Leiden, van: Groenhovenstraat 15 naar: W. Rozenstraat 64, p.a. T. R. Mulder.
Th. Hoogesteger, van: Rhenen naar: Hilversum, Susannapark 5a.
J. van Son, Oud-Kapitein N.-I. L., van: Epe, Sweerts de Landaspark, naar: Villa „Marina" te Menton—Garavan (France).
Hendriks, Ass.-Resident m. v., Den Haag. van: Hotel de Zalm naar: 2de Adelheidstraat 72.
A. van Zutphen Jr., Administrateur „Pasir Langkap", van: Hilversum naar: Nieuw Loosdrecht, „Beukenhof".
C. Swarts, Gep. Onderwijzer 1ste klasse O.-I., van: Weltevreden, Palmenlaan 4 naar: Den Haag, Segbroeklaan 24. f 5.—.
E. Wybenga, Directeur 1ste klasse bij het Gevangeniswezen, van: Arnhem, Velperweg 54 naar: Weltevreden, p.a. Dep. v. Justitie.
H. D. Kolthoff, Planter, van: Beverwijk naar: Kisaran (S. O. K.).
Dr. K. J. Boeyinga, thans Secretaris der Residentie Palembang.
Mr. H. G. Verhoeff, Ambt. b. d. Algemeenen Bestuursdienst, van: Garoet, Villa Dolceweg 4 naar: Tasikmalaja, Manondjajaweg 57.
G. W. de Graaff, Griffier 1ste klasse bij den Landraad, van: Bandoeng naar: Medan.
J. J. Puister, van: Bilthoven, Parklaan 50 terug naar: Den Dolder, Sparrehof, Bosch en Duin.

VEREENIGING „OOST EN WEST"
HOOFDBESTUUR: HEULSTRAAT 17 'S-GRAVENHAGE

STUDIE-COMMISSIE. De gedelegeerde dezer Commissie, de Heer J. C. HIETINK, Prins-Mauritsplein 23, Den H[aag], Tel. 50752, neemt belangeloos de zorg op zich van in Nederland vertoevende kinderen en jongelieden [uit] Oost- en West-Indië, die hier te lande geen familie of kennissen hebben, die dit kunnen doen.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-[Indië] of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied [aan] personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstr. [17], 's-Gravenhage, Tel. 14519. Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins-Mauritsplein 23, Den Haag, Tel. 50752. Dit „Tehuis" biedt [aan] studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië, wier ouders niet in Nederland vertoeven, [tegen] matigen prijs een tijdelijk verblijf aan, desgewenscht met hulp en voorlichting. Aanvragen te richten tot [den] Directeur, den Heer J. C. HIETINK, of den Administrateur, den Heer W. MEIJER.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", Van-Boetzelaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Ned.-Ind. bedienden een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, [die] met een familie naar Indië willen terugkeeren een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Tel. No. 50248.

LEESZAAL, Heulstraat 17. Bevat de actueele lectuur betreffende Oost- en West-Indië.

NEDERLANDSCHE REISVEREENIGING (Anna-Paulownastraat 48, Den Haag). Samenwerking ten einde aan [hen] die uit Nederland naar Indië gaan, en omgekeerd, op de landreis in Europa reisgelegenheid te verstrekken als waarborg voor een billijke en belangwekkende reis.

BUREAU VOOR ADVIEZEN op huishoudelijk en maatschappelijk gebied, onder leiding van Mevr. J. FRANCO MENDES—Calisch. Spreekuur Donderdagmiddag van 2 tot 4 uur en volgens afspraak, Nic.-Maesstraat [..], Amsterdam, Tel. 22492.
Aan dit bureau is een cursus verbonden ter opleiding van vrouwen en meisjes die naar Indië gaan.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, en de Firma MARTINUS NIJHOFF, L. Voorhout 9, Den Haag (bij deze firma alleen die met een *), zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. **Onze Oost II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door **T. J. BEZEMER.**
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

* b. Onze West, tweede druk, bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door **FRED. OUDSCHANS DENTZ;**
2. **De Kolonie Curaçao,** door **Mr. B. DE GAAY FORTMAN.**
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overz. Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

*No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (Thans in revisie.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2e, verbeterde druk.)
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

*No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië, zoomede voor verplegers en verpleegsters, militaire apothekers bij den Burgerlijken en Militairen Geneeskundigen Dienst aldaar.** (Opnieuw herzien.) .... Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

*No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.

*No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber (caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Ned.-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Onze Koloniën .... Prijs: **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
„ 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
„ 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
„ 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
„ 8. De Europeesche vrouw in Indië.
„ 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
„ 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
„ 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
„ 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
„ 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië.
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Wnd. Vertegenwoordiger in Nederlandsch-Indië Mr. M. J. A. Oostwoud-Wijdenes, President Landraad, Tandjong Balei (Sumatra's Oostkust).